

บทที่ ๔

การใช้กลวิธีโน้มน้าวใจในเพลงบอกบุญ

ธรรมชาติของการบอกบุญโดยทั่วไปมีความโดดเด่นที่วิธีการหาเหตุผลมาหว่านล้อมเพื่อให้ผู้ฟังคล้อยตามและยินดีที่จะ “บริจาค” ซึ่งถือว่าบรรลุเป้าหมายในการบอกบุญ ในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงบอกบุญจังหวัดตราด เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลวิธีโน้มน้าวใจ โดยพยายามศึกษาว่า เพลงบอกบุญจังหวัดตราดมีกลวิธีโน้มน้าวใจเพื่อให้ได้รับการบริจาคอย่างไร และกลวิธีโน้มน้าวใจดังกล่าวบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ นอกจากนี้จะได้วิเคราะห์องค์ประกอบในการโน้มน้าวใจ ศึกษากลวิธีโน้มน้าวใจว่าเป็นชนบทที่สืบทอดมาหรือเป็นปฏิภาณเฉพาะของผู้ร้องแต่ละคน โดยอาศัยข้อมูลจากบทร้อง การสัมภาษณ์และการสังเกต มาเป็นกรอบในการพิจารณา

๔.๑ โครงสร้างของเพลงบอกบุญ (Structure of Text)

เพลงบอกบุญจังหวัดตราดประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วน ได้แก่ การบอกวัตถุประสงค์ การโน้มน้าวใจ และการให้พร ดังนี้

ก. การบอกวัตถุประสงค์ หรือการเกริ่น คือ การทำความเคารพเจ้าของบ้าน และแนะนำตัวด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานแล้วแจ้งวัตถุประสงค์ที่มาในครั้ง นี้ หรืออาจบอกความขาดแคลน เป็นการโหมโรง ในทางจิตวิทยาการร้องเกริ่นเป็นสิ่งที่ถูกต้องสำหรับการร้องเพลง เพราะเป็นการปรับความรู้สึกปรับความเข้าใจและอารมณ์ของผู้ฟังให้มีอารมณ์ร่วมกันเสียก่อน^{๒๖} บทนี้ในเพลงรำภาเรียกว่า "บทปลุก" เพราะเพลงรำภาชาวสารนิยมร้องเวลาดึกดั้น องค์ประกอบนี้จึงถือเป็นการปลุกชาวบ้านให้ตื่นขึ้นมาทำบุญกับคณะเพลง ตัวอย่างเช่น

เออ เออ ...เอ็ง ..เอย

ผมมาถึงหัวบันได

เอ๋ย..จะยกมือไหว้

วันนี้ผมพาลูกหลานมาเยือน

ก็ปีใหม่ เดือนก็ใหม่

ลูกต้องขอกภัยก่อนเอย...

เสียให้ทั่วทั้งครอบครัว...เรื่อน

มาเยือนถึงเค... หา

วันก็ใหม่ ท้ายสงกรานต์ดี

^{๒๖} เอนก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ , ๒๕๒๗.) หน้า ๕๓๘.

ผมพาลูกพาหลาน	มาร้องเพลงรำ...เอ๋ย..ภา
เอ๋ยว่าปีใหม่ทำยสงกรานต์	
ขอเชิญคุณพ่อคุณแม่ทำทาน	ด้วยกันเถิดนะแม่..จำ
ลูกมาร้องเพลงรำภา	ลูกมิได้อาไปใส่กระเป่า
จะนำเงินนี้เอาไปเช่า	เข้าไว้ยังวัด ... เอ๋ย.. วา
ถึงทางวัดเขาติดขัด	สารวัตรเขาจะได้เอามาใช้สอย
คนละเล็กคนละน้อย	ก็ตามแม่จะศรัทธา ...เอ๋ย.. ธา
แม่ทำบุญกับลูกแล้ว	ลูกจะนำเอาไปยังวัดวา
ศรัทธาเถิดแม่ใจ.เอ๋ย...บุญ	

(เพลงรำภาข้าวสาร)

ศิโรราบกราบกรานขอทานเข้าวัด ศิโรราบกราบกรานขอทานเข้าวัด
ตามแต่แม่จะศรัทธา ... เอ๋ย ธา (ข้า)

แจ้วแจ้วแว่วมาตามสายลม	แม่อย่าขี้นอย่าขม แม่คุณขา
วันนี้ปีใหม่ วันสงกรานต์	พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณขา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณขา
ศรัทธาเถิดแม่ใจ เอ๋ย บุญ	
ขาดเงินขาดทอง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ๋ย เอ็ง เอ๋ย... แม่คุณขา	
ขาดเงินขาดทองแม่คุณขา ศรัทธาเถิดแม่ใจ...เอ๋ย....บุญ	

(เพลงขอทาน)

ข. การโน้มน้าวใจ คือ การกล่าวเรียไรเงินทอง หรือสิ่งของจากเจ้าของบ้าน ผู้ร้องมักใช้เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคทานเพื่อโน้มน้าวใจด้วย เรื่องที่มักนำมาอ้างถึงส่วนใหญ่เป็นชาดก คือ เวสสันดรชาดก และ ฉันทันตชาดก ทั้งนี้ผู้ร้องมักยกตอนที่มีการบริจาคหรือเสียสละมาร้องเพื่อจูงใจผู้ฟังให้ทำทาน เพราะเป็นที่รู้จักของชาวบ้านอย่างแพร่หลาย ดังตัวอย่าง

องค์พระเวสสันดรท่านใจบุญ
เมื่อท้าวเธออยู่ในบุรี
อีกทั้งพระชาติหน่อไทย
มีคนไปขอคเชนทร์
ประทานช้างเผือกอันเรื่องรอง
ให้แก่ผู้อื่นที่ต้องการในทันที
แต่ไปอยู่คีรีที่เขาวงกต
ยังมีเผ่าดาชิตาซุชก
ตามไปขอทานท่านก็ใจดี
สมมติให้เป็นทานด้วยเป็นการพอใจ
น้ำพระทัยท่านดีมีศรัทธา

ทำทานการุญมีเมตตา
อยู่ร่วมกับมัทรีแล้วกัณหา
ลูกเกษมใส่ในปรางคปรา
องค์พระเวสสันดรเธอทรธา
สวยงามล้ำยอดงดงทองทา
น้ำพระทัยท่านดีมีเมตตา
เธอไปเป็นดาบสอยู่ในป่า
บุกป่าฝ่ารกแนวพนา
ยกพระชาติแล้วกัณหา
ยอมสละให้ทั้งบุตรบุตรี
เจตนาในทางเอ๋ย ...ทาน

(เพลงขอทาน)

นอกจากนี้ผู้ร้องยังมักอ้างถึงหลักธรรมที่สอดคล้องกับการการบริจาทานด้วย เช่น เรื่องทาน และอานิสงส์ของทาน เรื่องกรรม ฯลฯ เพื่อจูงใจให้ผู้ฟังทำทาน ดังตัวอย่าง

เรื่องทั้งหลายสุดได้คณานับ
ทำแล้วสุขกายสบายใจ
เรามาเตรียมตัวกันให้พร้อม
อุตส่าห์ทำบุญทำทาน
ที่พึงทางใจ
ใจสะอาดสุทธิที่จะได้นั้น
ตามทันพระองค์
เราทำบุญทำทานหวังกันเท่านั้น

เรามาย้อนกลับถึงสิ่งจะให้
หนทางที่จะได้นั้นแหละดี
ยอมรับเหตุการณ์
สร้างบารมี
ใครทำได้นั้นแหละดี
เหมือนเราพบพระองค์ท่านพระชินศรี
คงประเสริฐสุดที่
เชิญทำทานบารมีให้เต็ม ... เอ๋ย .. ใจ

(เพลงขอทาน)

องค์พระเวสสันดรท่านใจบุญ
 เมื่อท้าวเธออยู่ในบุรี
 อีกทั้งพระชาลีหล่อไทย
 มีคนไปขอกเซนทร์
 ประทานช้างเผือกอันเรื่องรอง
 ให้แก่ผู้อื่นที่ต้องการในทันที
 แต่ไปอยู่คีรีที่เขาวงกต
 ยังมีเฒ่าตาชี่ตาชุก
 ตามไปขอกทานท่านก็ใจดี
 สมมติให้เป็นทานด้วยเป็นการพอใจ
 น้ำพระทัยท่านดีมีศรัทธา

ทำทานการบุญมีเมตตา
 อยู่ร่วมกับมัทรีแล้วกัณหา
 ลูกเกษมใส่ในปรางคปรา
 องค์พระเวสสันดรเธอทรธา
 สวยงามล้ำของดั่งทองทา
 น้ำพระทัยท่านดีมีเมตตา
 เธอไปเป็นดาบสอยู่ในป่า
 บุกป่าฝ่ารกแนวพนา
 ยกพระชาลีแก้วกัณหา
 ยอมสละให้ทั้งบุตรีบุตรา
 เจตนาในทางเอ๋ย ...ทาน

(เพลงขอทาน)

นอกจากนี้ผู้ร้องยังมักอ้างถึงหลักธรรมที่สอดคล้องกับการการบริจาคทานด้วย เช่น เรื่องทาน และอาณิสยของทาน เรื่องกรรม ฯลฯ เพื่อจูงใจให้ผู้ฟังทำทาน ดังตัวอย่าง

เรื่องทั้งหลายสุดได้คณานับ
 ทำแล้วสุขกายสบายใจ
 เรามาเตรียมตัวกันให้พร้อม
 อุตส่าห์ทำบุญทำทาน
 ที่ฟังทางใจ
 ใจสะอาดสุกฤทธิ์ที่จะได้นั้น
 ตามทันพระองค์
 เราทำบุญทำทานหวังกันเท่านั้น

เรามาย้อนกลับถึงสิ่งจะให้
 หนทางที่จะได้นั้นแหละดี
 ยอมรับเหตุการณ์
 สร้างบารมี
 ใครทำได้นั่นแหละดี
 เหมือนเราพบพระองค์ท่านพระชินศรี
 คงประเสริฐสุดที่
 เชิญทำทานบารมีให้เต็ม ... เอ๋ย .. ใจ

(เพลงขอทาน)

ค. การให้พร หรือบทให้พร คือ การอวยพรเจ้าของบ้านภายหลังจากที่มีการบริจาคน้ำแล้ว อย่างไรก็ตาม บทให้พรของเพลงบอกบุญโดยทั่วไปมีเพียง ๒ - ๓ บทเท่านั้น ไม่มากเท่ากับบทเกริ่น หรือ โนม่นำใจ การที่เป็นดังนี้เพราะบทให้พรมักร้องเป็นบทปิดภายหลังจากที่เจ้าของบ้านได้ทำทานแล้ว ในปัจจุบันเมื่อเจ้าของบ้านให้เงินแล้วคณะเพลงขอทานจะขอบคุณด้วยคำพูดแล้วลาไป เพื่อความรวดเร็ว ตัวอย่าง

เอ้อ เออ เอ็ง เอย เอย

ให้ทานลูกแล้วลูกแก้วจะให้พร ขอให้แม่ถาวรไปภายหน้า
ถ้ามีบุตรหญิงขอให้ว่าง่าย ถ้ามีบุตรชายทั้งชายชวา
อยู่ดีกินดีวันนี้หนา ก็ลูกรักจะลาเอ๋ยไป
อยู่ดีกินดี เออ เอ้ย เอ็ง เอ้อ เออ เอ้ย วันนี้หนา
อยู่ดีกินดีวันนี้หนา ก็ลูกรักจะลาเอ๋ยไป

(เพลงขอทาน)

เมื่อให้ทานกับลูกแล้ว ลูกแก้วนี้จะให้พร
ถ้าท่านมีลูกหญิงนี้ก็ขอให้สอนง่าย ถ้าท่านมีลูกชายก็ขอให้โอนอ่อน
ขอให้ท่านมีพูนั่ง เอย เติงนอน ขอให้อยู่สุขาถาวร
เหมือนอย่างพรที่ลูกร่า..เอ๋ย...พัน

(เพลงขอทาน)

องค์ประกอบทั้ง ๓ องค์ประกอบนี้อาจปรากฏในการร้องเพลงบอกบุญเพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็ได้ แต่โดยปกติแล้วในขณะร้องเพลงบอกบุญ จะปรากฏครบทั้งสามองค์ประกอบข้างต้น จึงทำให้จำแนกโครงสร้างของเพลงบอกบุญจังหวัดตราดได้เป็น ๓ แบบ คือ

แบบที่หนึ่ง มีองค์ประกอบเดียว ที่พบมากที่สุดคือ การแนะนำตัว ดังตัวอย่าง

เอ้อ เออ เอ็ง เอย เอย

สิบนิ้วบิขันธ์จบหัตถ์ ลุกมาคิดถึงวัดเรื่องข้าวสาร
วันใหม่เดือนใหม่อีกทั้งปีก็ใหม่ วันนี้เป็นท่ายมหาสงกรานต์

การตัดกิเลส เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เออย เอ็ง เอ็ง เอ้ย พระเวสสันดร

การตัดกิเลสพระเวสสันดร ทำทานเกิดอย่าร้อน ...เอ๋ย ... ใจ

(เพลงขอทาน)

แบบที่สาม ครบทั้ง ๓ องค์ประกอบ ในปัจจุบันนี้พบไม่มาก อาจเป็นเพราะ
ข้อจำกัดเรื่องเวลา ตัวอย่าง

(การเกริ่นแนะนำตัว)

เอ๋อ เออ เอ็ง เออย เอ๋ย

บ้านโน้นบอกเล่าให้ฉันเข้ามานี่ คงไม่เสียทีคงไม่เป็นการ
แม่ไม่ละไม่เลยเคยทำทาน แม่ไม่ละไม่เลยเคยทำทาน
ตามแต่แม่บ้านจะศรัทธา เอ๋ย ... ธา

แม่ไม่ละไม่เลย เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เออย เอ็ง เอ็ง เอ้ย เคยทำทาน

แม่ไม่ละไม่เลยเคยทำทาน ตามแต่แม่บ้านจะศรัทธา ... เอ๋ย ... ธา

สิบวันบวชขึ้นจบผม

ยอกรบงคมขึ้นเหนือไหล่

ไหว้พ่อไหว้แม่ไหว้ทุกคน

ที่ท่านอยู่บนเคหาใน

นักขัตติฤกษ์เบิกบาน

มันเป็นวันสงกรานต์ขึ้นปีใหม่

ตั้งจิตสามัคคียินดีพอ

มาขอสิ่งปัจจัย

ไทยทานทั้งหลายตามได้ตามมี

แล้วแต่คุณพี่จะมอบให้

ลูกอุตสำหรับนำตัวมาถึงหัวบันได

ทำทานเกิดแม่ใจ ... เอ๋ย .. ดี

ลูกอุตสำหรับนำตัว เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เออย เอ็ง เอ็ง เอ้ย ถึงหัวบันได

ลูกอุตสำหรับนำตัวมาถึงหัวบันได

ทำทานเกิดแม่ใจ เอ๋ย ... ดี

(การบอกบุญ)

ทำทานเกิดคุณบุญคุณเยี่ยมยอด ทำบุญตลอดชั่วลูกหลาน
ศาสนาจะตั้งอยู่ได้ ก็ด้วยอาศัยเนื่องจากทาน

ดูแต่พระเวสสันดร ตอนจากนครเข้าไปอยู่ไพรสณฑ์
 เจ้าชีชุกตามไปขอ สองน้อยพระหน่อราชกุมาร
 ท่านประทานให้ได้ด้วยมีใจศรัทธา ดุจจะควักลูกตาออกทำทาน
 เชิญดูแบบอย่างทางทำทาน ใจอารีย์ศรัทธเอ๋ย ... ธา
 เชิญดูแบบอย่าง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอ็ง เอย เอ็ง เอ็ง เอ๋ย ทางทำทาน
 เชิญดูแบบอย่างทางทำทาน ใจอารีย์ศรัทธเอ๋ย ... ธา

(การให้พร)

เมื่อให้ทานลูกแล้วลูกแก้วจะให้พร ขอให้คุณแม่ถาวรประเสริฐศรี
 มีลูกหญิงขอให้สอนง่าย ถ้ามีลูกชายขอให้โอนอ่อน
 ปวดหัวตัวร้อน แม่จำอย่าได้มี
 อยู่เกิดแก้วตาสาทิ ด้วยความยินดี
 ที่แม่ได้ศรัทธ เอ๋ย .. ธา เกิดแก้วตา
 ชะเอ็ง เอ็ง เอย เอ่อ เอ็ง เอ๋ย อยู่เกิดแก้วตา
 สาทิด้วยความยินดี ที่แม่ได้ศรัทธ เอ๋ย ธา

(เพลงขอทาน)

๔.๒ การใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ

การใช้เพลงบอกบุญเพื่อโน้มน้าวใจนี้เกิดขึ้นมาจากความขาดแคลนของวัด ชาวบ้านจะหมั่นตรวจตราว่าวัดขาดเหลือสิ่งใด ต้องการสิ่งใด เป็นการตอบสนองความต้องการของวัด เพราะการที่พระภิกษุจะออกจับจ่ายซื้อสิ่งของเป็นการลำบากและไม่สมควร ในอดีตสิ่งของที่ทางวัดต้องการ คือ ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำตาล เกลือ ฯลฯ แต่ในปัจจุบันมักต้องการเงิน เป็นส่วนใหญ่ เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจการที่วัดต้องการ เช่น สร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ ฌาปนสถาน เป็นต้น ส่วนความสำเร็จของการโน้มน้าวใจที่เป็นรูปธรรม คือ เงิน ข้าวสาร หรือสิ่งของต่างๆ ที่ชาวบ้านบริจาคให้

เพลงบอกบุญมีลักษณะเด่นอยู่ที่การใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจให้คนบริจาคทาน พ่อเพลงแม่เพลงนิยมยกนิทานหรือชาดกเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการบำเพ็ญ " ทานบารมี " มาร้อง นอกจากนี้แล้วปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยเสริมยังได้แก่ บุคลิกภาพของตัวผู้ร้อง ความเชื่อและค่านิยมร่วมกัน ผู้ร้องมีวัฒนธรรมร่วมกันกับผู้ฟัง ดนตรีประกอบการร้อง และโอกาสที่ร้อง

๔.๒.๑ การใช้กลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษาเป็นกลวิธีที่ใช้มากในเพลงบอกบุญจังหวัดตราดและมีส่วนสำคัญในการโน้มน้าวใจเพื่อให้ได้รับการบริจาค ผู้ร้องจะพยายามคิดค้นกลวิธีทางภาษาต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังคล้อยตาม และบริจาคทานในที่สุด กลวิธีทางภาษาที่ผู้ร้องนำมาใช้ได้แก่

๔.๒.๑.๑ การใช้คำสรรพนามแสดงความอ่อนน้อมและแสดงความเป็นหมู่คณะเดียวกัน

เมื่อพิจารณาสรรพนามที่ใช้ในการร้องเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด จะเห็นได้ว่าผู้ร้องเลือกใช้คำและสำนวนภาษาที่แสดงถึงความอ่อนน้อมต่อมตน ยกย่องและให้เกียรติบุคคลต่างๆ ในบ้านที่คณะเพลงไปร้องเพลง

สรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ผู้ร้องใช้แทนตัวเองนั้น มักใช้คำแทนตัวเองว่า "ลูก" หรือสรรพนามที่สุภาพเช่น "ผม" เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

พ่อแม่ทั้งหลายหญิงชายฟัง

เอ็นดูลูกบ้างคุณแม่จ๋า

(เพลงขอทาน)

ลูกจะตั้งชาดกยกปณิธาน

มาเล่าขานคุณแม่จ๋า

(เพลงขอทาน)

จบหัวจบเกล้าโปรดนำมา

ลูกรักจะพาไป

(เพลงขอทาน)

เปิดหม้อไม่มีข้าวสุก

ลูกมาเปิดสมุกก็ไม่มีข้าวสาร

(เพลงขอทาน)

ลูกมานั่งยองยองมองขึ้นเรือน

เปรียบเหมือนคำเตือนออกขอทาน

(เพลงขอทาน)

ให้ทานลูกแล้วลูกแก้วจะให้พร ขอให้แม่ถาวรในภพหน้า
(เพลงขอทาน)

ไอ้แม่เศรษฐีเรือนนี้แกทำบุญกับลูกแล้ว ลูกแก้วจะขอลา....ไป
(เพลงรำภาข้าวสาร)

ขอให้แม่สวัสดิมีชัย เสมือนดังลูกให้....พร
(เพลงรำภาข้าวสาร)

วันตรุษวันนี้เป็นวันสงกรานต์ ผมได้พาลูกพาหลานมารำ...ภา
(เพลงรำภาข้าวสาร)

นอกจากนี้ในบางบทร้องพบว่าผู้ร้องจะเลือกใช้คำสรรพนามที่แสดงความเป็นกลุ่มเดียวกันเป็นพวกเดียวกัน คือคำว่า เรา พวกเรา ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณผู้ร้องเป็นหมู่คณะเดียวกัน คือเป็นพุทธศาสนิกชน หรือเป็นคนในชุมชนเดียวกับผู้ร้อง ดังตัวอย่าง

ถ้าไม่ได้พวกเราเป็นเจ้าของ ใครจะมาปรองดองเอาใจใส่
(เพลงขอทาน)

ถ้าไม่ได้พวกเราคงไม่เบาใจ จึงจะแลมาใส่ เอ๊ย.... บุญ
(เพลงขอทาน)

วันนี้ปีใหม่วันสงกรานต์ พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
(เพลงขอทาน)

เราทำตามอย่างหนทางพระชินศรี ได้สำเร็จมรรคผลสำเร็จโพธิญาณ
(เพลงขอทาน)

เรามาตั้งใจอุทิศคิดทำทาน เพราะเป็นวิมานสำราญ ... เอ๊ย .. ใจ
(เพลงขอทาน)

แต่ขอพวกเราพร้อมใจ ศรัทธาจัดให้เพียงสิ่งเดียวเท่านั้น
(เพลงขอทาน)

ในสถานการณ์การใช้คำสรรพนามว่า "ลูก" นั้น ต่างจากสถานการณ์การใช้สรรพนามว่า "พวกเรา" คำ "พวกเรา" นั้นมักใช้ร้องกับผู้ฟังที่รู้จักคุ้นเคยกันดี เป็นคนในหมู่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน ในขณะที่คำสรรพนาม "ลูก" นั้น จะใช้เมื่อคณะเพลงออกนอกหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อลดสถานภาพของตนเองให้ต่ำลงและยกย่องให้เกียรติผู้ฟัง เนื่องจากผู้ฟังนอกชุมชนอาจไม่คุ้นเคยกับการร้องเพลงบอกบุญ จึงจำเป็นต้องใช้ถ้อยคำที่ยกย่องมากกว่าคนในชุมชนเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่าแม้ผู้ร้องจะมีอายุประมาณ ๖๐ - ๗๐ ปี ขณะที่ผู้ฟังมีอายุประมาณ ๓๐ - ๔๐ ปี ผู้ร้องก็ยังใช้คำสรรพนามแทนตัวเองว่า "ลูก" เห็นได้ว่าผู้ร้องพยายามจะวางสถานภาพของตนให้ต่ำกว่าผู้ฟัง และยกย่องผู้ฟังให้อยู่ในสถานภาพที่สูงกว่า

สรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่คณะเพลงบอกบุญใช้เรียกบุคคลต่างๆ ในบ้านหรือผู้บริจาคนักเรียกด้วยความยกย่องและสอดคล้องกับสรรพนามบุรุษที่ ๑ ที่ใช้เรียกแทนตัวเองคือ "ลูก" ว่า แม่คุณ คุณแม่ แม่ใจบุญ คุณพี่ นาย ฯลฯ ดังตัวอย่าง

นานนานทำที่ปีทำหน นี้กว่าสร้างกุศลเกิดแม่คุณชา
(เพลงขอทาน)

ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา ศรัทธาเกิดแม่ใจบุญ
(เพลงขอทาน)

ลูกอุตสาห์นำตัวมาถึงหัวบันได ทำทานเกิดแม่ใจดี
(เพลงขอทาน)

ไทยทานทั้งหลายตามได้ตามมี แล้วแต่คุณพี่จะมอบให้
(เพลงขอทาน)

เราเป็นมนุษย์ที่มีมือ ทำกันไม่ได้เขี้ยวหรือพ่อพิสมัย
(เพลงขอทาน)

จะได้เจริญเงินเรามี เชิญร่วมสามัคคีกันเกิดนาย
(เพลงขอทาน)

ลูกมาร้องอยู่เป็นนานประสานเสียง ก็แม่ทองเนื้อเกลี้ยงไปอยู่ไหน
(เพลงรำภาข้าวสาร)

ให้ลูกขอสมากับแม่ทูนหัว แม่อย่าว่าลูกนี้ชั่วเป็นคนหยาบช้า
(เพลงรำภาข้าวสาร)

ทำบุญเสียก่อนถึงค่อยนอนอีกใหม่ แม่จอมกระหม่อม แม่จงโปรด
(เพลงรำภาข้าวสาร)

เชิญเกิดแม่คุณจึงอุคหนุนสนอง มีสิ่งของตามแต่จะให้
(เพลงรำภาข้าวสาร)

ไอแม่เศรษฐีเรือนนี้แกทำบุญกับลูกแล้ว ลูกแก้วจะขอลา....ไป
(เพลงรำภาข้าวสาร)

จากคำสรรพนามข้างต้น ผู้ร้องทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเมตตารักใคร่เอ็นดู เหมือนเป็นลูกหลานที่จะมาขออะไรบางอย่างจากผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่ก็เต็มใจให้เพราะเกิดศรัทธา ผู้ฟังบางคนที่ยุ่่น้อยกว่าผู้ร้อง ก็จะมีสติถึงการให้เกียรติของผู้ร้องได้ ความอ่อนน้อมถ่อมตนที่ปรากฏในการเลือกใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ และสรรพนามบุรุษที่ ๒ ของคณะเพลงที่ให้เกียรติแก่ผู้ฟัง จะทำให้เจ้าของบ้านหรือผู้ฟังเกิดความพึงพอใจและช่วยทำให้การโน้มน้าวใจเกิดประสิทธิผลได้

๔.๒.๑.๒ การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบเพื่อแสดงความขาดแคลน และสันทนุสนนาการให้ทาน

การที่ผู้ร้องใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบจะช่วยให้เกิดภาพ ช่วยสื่อแนวความคิดของผู้ร้องให้กระทบใจผู้ฟัง เพราะการเปรียบเทียบเป็นการหาความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งหนึ่งที่เรารู้จักเข้าใจดีแล้วกับอีกสิ่งหนึ่งที่เราไม่รู้จัก ไม่เข้าใจ การใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบนี้เป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะเพลงบอกบุญใช้ในการโน้มน้าวใจโดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ ๒ ประการ ประการหนึ่งคือ เพื่อแสดงความขาดแคลน อีกประการหนึ่งคือเพื่อสันทนุสนนาการให้ทาน

ประการที่หนึ่ง การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความขาดแคลนนั้น ในบทร้องผู้ร้องจะเปรียบตนเองเป็นสิ่งที่ต่ำต้อยกว่าเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าตนอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่าผู้ร้อง เช่นเดียวกับการใช้คำสรรพนาม เพื่อเป็นการยกย่องผู้ฟัง เช่นเปรียบตนเองเป็นลูกไก่ที่อยู่ใต้ถุนบ้าน ส่วนการบริจาคเงินแก่ผู้ร้องนั้นเป็นเสมือนการโปรยข้าวสารให้ไก่กิน

เมื่อฉันมานั่งร้องขออยู่หน้าบ้าน เชิญแม่ให้ทานหน่อยจะเป็นไร
ฉันเปรียบเหมือนลูกไก่อยู่ใต้ถุน เชิญแม่โปรยข้าวสารทำทานบุญ
(เพลงขอทาน)

หรือการเปรียบเทียบผู้ร้องเป็นลูกนกตกน้ำเพื่อแสดงความน่าสงสาร เพราะลูกนกตกน้ำให้ภาพและความรู้สึกน่าเวทนา ลูกนกที่ปีกยังอ่อนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ซ้ำร้ายยังตกน้ำซึ่งไม่อยู่ในวิสัยของลูกนกที่จะว่ายน้ำเอาชีวิตรอดได้ ดังนั้นการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบเช่นนี้จึงช่วยโน้มน้าวใจได้ไม่น้อย

เอ็นดูด้วยช่วยอุปถัมภ์
นึกว่าช่วยสักหน่อยก็ไม่น้อยใจ

เปรียบเหมือนลูกนกตกน้ำระกำใจ
ผลทานนั้นคงได้ ... เอ้ย ... ดี

(เพลงขอทาน)

ประการที่สอง การใช้ภาพพจน์เพื่อสนับสนุนการให้ทานนั้นผู้ร้องจะใช้อุปมาเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเพื่อเชิญชวนให้ทำทาน ดังตอนที่กล่าวถึงการทำทานว่ามีมากทำมาก มีน้อยทำน้อย โดยเปรียบเทียบว่าการทำทานเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำได้เปรียบเหมือนกับน้ำตาลหรือน้ำอ้อยที่หยดเพียงเล็กน้อยก็มีรสหวาน ส่วนการมีกำลังทรัพย์มากนั้นในบทร้องเปรียบเหมือนกับคชสาร คือช้าง

งบน้อยทำน้อย
ดูแต่น้ำตาลน้ำอ้อย
คราวนี้ที่ท่านอุตส่าห์
ทีละเล็กทีละน้อยค่อยค่อยทำ

ค่อยค่อยทำ
หยดนิดหยดหน่อยก็ยังหวาน
ท่านอุตส่าห์บริจาคทาน
กำลังยังโตไม่เท่าคชสาร

(เพลงขอทาน)

การเปรียบเทียบข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบที่ช่วยให้ชาวบ้านบางคนเปลี่ยนทัศนคติในการให้ทานได้ เพราะเรื่องที่น่ามาใช้เปรียบนั้นเป็นสัจธรรมที่เป็นจริง เรื่องความหวานของน้ำตาลที่หยดเพียงเล็กน้อยก็หวานนั้น จะทำให้ผู้ฟังเกิดความคิดว่าหากตนมีเงินทองเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำบุญกับคณะเพลงได้เช่นกัน เช่นเดียวกับการเปรียบเทียบการสั่งสมบุญด้วยการทำทานทีละเล็กทีละน้อยเหมือนกับบนกกระเจาบที่คาบเอาขนนกหรือเอาต้นหญ้ามาทีละน้อย เพื่อมาทำรัง ดังนี้

จะกล่าวกระทุให้แม่รู้ทราบ
มันชะง้อยปากของตน
มาซ่อมแซมเคหา

ดูแต่บนกระเจาบผู้มีรังอาศัย
มันคาบเอาขนเอาหญ้า
ดูซิมันช่างทำกันได้

๔.๒.๒ การใช้กลวิธีทางเนื้อหา

กลวิธีทางเนื้อหาเป็นอีกกลวิธีที่ใช้ในเพลงบอกบุญเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง ผู้ร้องจะกล่าวถึงเนื้อหาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเห็นด้วย กลวิธีทางเนื้อหาที่ผู้ร้องนำมาใช้ได้แก่

๔.๒.๒.๑ การยกตัวอย่างการทำทานและผลของทานของบุคคลสำคัญทางศาสนา

การยกตัวอย่างการทำทานและผลของทานของบุคคลสำคัญทางศาสนา มักคัดสรรเรื่องราวมาจากวรรณคดีพระพุทธศาสนาและเน้นตัวอย่างพระโพธิสัตว์ที่เน้นบำเพ็ญทานบารมีเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ พระเวสสันดร ในเวสสันดรชาดก และพระยาช้างฉันทันต์ ในฉันทันตชาดก ซึ่งชาดกเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่บ้าน แม้ว่าจะมีชาดกที่เน้นการบำเพ็ญทานบารมีหลายเรื่อง เช่น พระชาติที่เสวยพระชาติเป็นอกิตติพรหมณ์ สังขพรหมณ์ กุรุธรรม (ธัญชยราช) มหาสุทฺสสนะ มหาโควินทะ นิมิราช จันทกุมาร สีวีราช สสบัณฑิต เป็นต้น ก็ตาม^{๒๖} แต่ผู้ร้องก็ไม่นำมาชี้ยกตัวอย่าง เพราะเรื่องเหล่านั้นไม่เป็นที่รู้จักและนิยมของชาวบ้าน

การยกตัวอย่างการทำทานด้วยเรื่องราวของพระโพธิสัตว์นั้น ทำให้ชาวบ้านเชื่อถือ เพราะเรื่องราวของพระโพธิสัตว์เป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญทางศาสนา และชาวพุทธยังเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมหลักธรรมที่คณะผู้ร้องมักอ้างถึงคือ เรื่องทาน ด้วย เพราะการอ้างถึงเรื่องทานเป็นเพียง “นามธรรม” การกล่าวถึงตัวอย่างการทำทานและผลของทานของบุคคลสำคัญทางศาสนาจะช่วยให้ผู้ฟังเห็นเป็น “รูปธรรม” ขึ้น

เวสสันดรชาดก หรือเวสสันดรชาดก เป็นชาดกที่นิยมนำมายกตัวอย่างมากที่สุด เพราะเป็นพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้ในพระชาติต่อมา อีกทั้งพระชาตินี้ พระเวสสันดรได้บำเพ็ญทานบารมีเป็นสำคัญ นับแต่ทรงบริจาคช้างปัจจัยนาเคนทร์ ช้างคู่บ้านคู่เมือง ให้แก่พราหมณ์เมืองกลิงคราชภูริ จนทำให้ประชาชนชาวนครสีพีไม่พอใจ ทรงกล้าเผชิญภัยต่าง ๆ อันเกิดจากการบำเพ็ญทานบารมีโดยไม่ทรงหวั่นไหว นอกจากนี้ยังทรงให้ทานช้าง ม้า รถ กระทั่งพระโอรสพระธิดา และพระมเหสีตามลำดับ ชวนให้ผู้ฟังมีความซาบซึ้งและเกิดความมุ่งมั่นที่จะบำเพ็ญบารมีตามพระเวสสันดรได้ง่ายขึ้น ตอนที่ผู้ร้องนิยมนำมา

^{๒๖} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท. (กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๒๕.) หน้า ๘๘ - ๘๙.

ประพันธ์บทร้องพบว่ามี ๒ ตอน คือ ตอนพระเวสสันดรบริจาคช้างปัจจัยนาเคนทร์ และตอน
บริจาคพระกัณหา ชาลี

จะกล่าวถึงพระวิโรโฬธิสัตว์	กลับชาติมาเป็นพระเวสสันดร
น้ำพระทัยใจท่านกิติ	สร้างบุญบารมีมิได้หยุดหย่อน
ท่านมีช้างเผือกขาวม่องอันรื่อง	ชื่อว่าขวัญเมืองเพชรกฤษณ
มีคนมาขอท่านก็พอพระทัย	ยกคเชนทร์ให้แก่ราชภูร
การตัดกิเลสก็องค์พระเวสสันดร	ทำทานเกิดอย่าร้อน ...เอ๋ย ...ใจ

(เพลงขอทาน)

ลูกจะเล่าเรื่องแต่เบื้องหลัง	ให้พ่อแม่ได้ฟังเป็นสำเนา
พอเป็นข้อกล่าวมา	เรื่องราวแต่เก่าก่อน
องค์พระเวสสันดรท่านใจบุญ	ทำทานการุณมีเมตตา
เมื่อท้าวเธออยู่ในบุรี	อยู่ร่วมกับมัทรีแล้วกัณหา
อีกทั้งพระชาลีหน่อไท	ลูกเกษมใส่ในปรารค์ปรา
มีคนไปขอคเชนทร์	องค์พระเวสสันดรเธอหรรษา
ประทานช้างเผือกอันรื่องรอง	สวยงามล้ำยอดดั่งทองทา
ให้แก่ผู้อื่นที่ต้องการในทันที	น้ำพระทัยท่านดีมีเมตตา

(เพลงขอทาน)

ทำทานเกิดคุณบุญคุณเยี่ยมยอด	ทำบุญตลอดชั่วลูกหลาน
ศาสนาจะตั้งอยู่ได้	ก็ด้วยอาศัยเนื่องจากทาน
คุณแต่พระเวสสันดร	ตอนจากนครเข้าไปอยู่ไพรสณฑ์
เจ้าชัชชกตามไปขอ	สองน้อยพระหน่อราชกุมาร
ท่านประทานให้ได้ด้วยมีใจศรัทธา	ดูจะควักลูกตาออกทำทาน
เชิญดูแบบอย่างทางทำทาน	ใจอารีย์ศรัทเอ๋ย ...ธา

(เพลงขอทาน)

เมื่ออยู่เขาวงกตบรรพตคีรี	ชูชกตาชียังตามไป
ขอสองกัณหาพระชาติ	พระกียินดีประทานให้
แต่ลูกในอกท่านยังยกทำทาน	สองกุมารผู้ร่วมใจ
ยกลูกให้พราหมณ์ตรวจน้ำใส่มือ	ข่าวก็กระพือแดนไตร
พฤษชาชาติก็อ่อนเอน	เขาพระสุเมรุก็หวั่นไหว
ห้วยธารละหานหิน	กระแสนินรุ้ทั้งห้วยใหญ่
เป็นระลอกกระลอกฉาน	ทุกตอนแม่น้ำไหล
เทวabenสวรรค์	ต่างก็พากันอำนวยการ
บ้างก็ไปรบบุพผามาลัย	ผ่านภพทองท่านทุกวิมาน
ก็พอใจพระองค์	ก็ทำได้ ...เอ๋ย ..ดี

(เพลงขอทาน)

แต่ไปอยู่คีรีที่เขาวงกต	เธอไปเป็นดาบสอยู่ในป่า
ยังมีเฒ่าตาชิตาชูชก	บุกป่าฝ่ารกแนวพนา
ตามไปขอทานท่านก็ใจดี	ยกพระชาติแก้กัณหา
สมมุติให้เป็นทานด้วยเป็นการพอใจ	ยอมสละให้ทั้งบุตรีบุตรา
น้ำพระทัยท่านดีมีศรัทธา	เจตนาในทางเอ๋ย ...ทาน

(เพลงขอทาน)

นอกจากนี้ผู้ร้องยังได้พยายามเน้นย้ำว่า ด้วยการบำเพ็ญทานบารมีอันยิ่งใหญ่ของพระเวสสันดรในครั้งนั้น ส่งผลให้พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระชาติต่อมา

ลูกจะตั้งขาดกยกปณิธาน	มาเล่าขานคุณแม่จำ
ฟังไว้จำไว้เป็นแบบอย่าง	ผู้ดีเขาสร้างทำกันมา
กุศลผลส่งให้สามารถ	เป็นพุทธประวัติกลับชาติแต่นั้นมา
ได้ประสูติเป็นกษัตริย์	พระองค์ท่านตรัสขึ้นเทศนา
สั่งสอนไพร่ฟ้าประชาชี	สืบเนื่องมาทุกวันนี้

ศาสนาตั้งไว้ห้าพันโลกปี	บารมีท่านสร้างผล
ผลศีลผลทานเป็นฐานรอง	ประดับประคองสร้างกันมา
สร้างพระนิพพาน	การศีลการทานท่านอุทิศ
เชิญเกิดทำทาน	นานนานลูกได้มา

(เพลงขอทาน)

เรื่องฉันทันตชาดกเป็นชาดกที่กล่าวถึงครั้งที่พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างฉันทันต์แห่งป่าหิมพานต์ ที่ยอมให้พราณโสอุตรเลื้อยเอางาทั้งสองของตน ไปถวายแด่ นางจุลสุภทราธิดาของพระเจ้าพรหมทัต จนพญาช้างขาดใจตาย เพราะความเจ็บปวดแสนสาหัส การที่นางจุลสุภทราพยายามเรียกร้องเอางาของพระยาฉันทันต์ให้ได้ ก็เพราะความผูกพยาบาทจองเวรต่อพระยาฉันทันต์ที่มีมาแต่ปางก่อน แต่เมื่อได้งามาแล้ว ก็ไม่ได้รับผลประโยชน์อันใดซ้ำยังโศกเศร้าจนเสียชีวิต พระชาตินี้จึงเป็นพระชาติที่ทรงปริจาต “ทานชีวิต” ซึ่งเป็นทานที่ยิ่งใหญ่เกินกว่าที่ปุถุชนธรรมดาจะทำได้ การที่ผู้ร้องเลือกพระชาตินี้มา ยกตัวอย่างการทำทานเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังนั้น เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ในพระชาติสุดท้ายนั้น ในพระชาติก่อนๆ นั้นทรงบำเพ็ญทานบารมีอย่างยิ่งใหญ่เกินกว่าปุถุชนสามัญจะทำได้ ฉะนั้นพุทธศาสนิกชนจึงควรจะดำเนินรอยตามโดยการบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งไม่จำเป็นต้องเสียสละมากเท่ากับพระโพธิสัตว์เพียงแต่ทำทานกับคณะเพลงบอกบุญก็เพียงพอ

ดูแต่ผลศีลผลทาน	มีตำนานมาแต่ปางก่อน
ดูองค์ฉันทันต์พระราชา	ยังให้พราณเลื้อยงาออกมาเป็นท่อนท่อน
ท่านไม่ห่วงสังขารของในกาย	ขอให้เห็นทันตา
เมื่อท่านกลับชาติมาอีกที	จะได้พิเศษเป็นพระเวสสันดร
แม้ทำชาดกยกวาลี	ออกมาซื้ออาหาร
แม้จงตั้งนะโมเรื่องโสอุตร	ทำทานเกิดอย่าร้อน เอ๊ย .. ใจ

(เพลงขอทาน)

นอกจากชาดกทั้ง ๒ เรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผู้ร้องยังได้อ้างเรื่องราวจากวรรณกรรมเรื่อง “พระมาลัย” อีกด้วย วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยกล่าวถึงพระมาลัยเถระเป็นผู้มีฤทธิ์สามารถไปนรกสวรรค์ ได้นำเรื่องราวของสัตว์นรกมาบอกแก่หมู่ญาติของสัตว์นรกเหล่านั้น เพื่อให้หมู่ญาติของสัตว์นรกเหล่านั้นทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ วันหนึ่งพระมาลัยเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อรับบิณฑบาต ชายยากจนคนหนึ่งได้ถวายดอกบัว ๘ ดอก แต่พระมาลัยด้วยความ

ศรัทธา พระมัลลย์จึงนำดอกบัวนั้นไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ เมื่อไปถึงพระมัลลย์ได้พบกับพระอินทร์ผู้เสด็จมาที่พระเจดีย์นั้น จึงได้ทราบว่าพระศรีอาริยมฤตโดยโพธิสัตว์จะเสด็จมาบูชาพระเจดีย์จุฬามณี ในระหว่างนั้น บรรดาเทพบุตรได้พากันมาที่พระเจดีย์นั้น พระมัลลย์จึงถามพระอินทร์ถึงบุญกรรมที่เทพบุตรเหล่านั้นได้ทำในสมัยที่เป็นมนุษย์ อันเป็นเหตุที่ทำให้บังเกิดในเทวโลก คราวหนึ่งพระมัลลย์ได้เห็นเทวดองค์หนึ่งมีบริวารอีกจำนวน ๑๐๐ องค์ จึงได้ทูลถามพระอินทร์ว่าเทพบุตรผู้นั้นทำบุญมาด้วยสิ่งใด พระอินทร์จึงตอบว่า เทพผู้นั้นเมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เป็นชายยากจนเที่ยวเกี่ยวหญ้าเลี้ยงชีพ เมื่อเห็นกาบินมา ด้วยจิตสงสารจึงได้ให้ทานกับกาด้วยข้าวก้อนหนึ่ง เมื่อสิ้นชีวิตจึงได้ขึ้นสวรรค์ มีบริวาร ๑๐๐ องค์ ดังอ้างถึงในเพลงบอกบุญ ความว่า

ที่ละเล็กที่ละน้อย	บ่อบบ่ยเข้าทำรังจนโตเท่าคชสาร
ข้าวหนึ่งปั้นนั้นให้ทานกับกา	ยังได้นางฟ้าเป็นบริวาร
แม่อย่าดูหมิ่นในศีลทาน	ใจจางจะศรัท ... เอ๋ย .. ธา
	(เพลงขอทาน)

๔.๒.๒.๒ การพรรณนารายละเอียดความขาดแคลน

การพรรณนารายละเอียดของความขาดแคลน คือการพรรณนาความขาดแคลนหรือความลำบากของวัด และความยากลำบากในการเดินทางมาบอกบุญของคณะเพลงบอกบุญ ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจความคิด วัตถุประสงค์ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การให้รายละเอียดยังเป็นการดึงดูดความสนใจและสร้างความเห็นใจแก่ผู้ฟังได้ ดังตัวอย่าง

จะกล่าวกระทำให้แม่รู้ความ	ดำเนินไปตามข้อไข
หนทางลูกมาก็ลำบาก	เพราะความจนยากก็จึงได้กล่าวไป
คุณพ่อเจ้าคะ	คุณแม่เจ้าขา
เอ็นดูด้วยช่วยอุปถัมภ์	เปรียบเหมือนลูกนกตกน้ำระกำใจ
นึกว่าช่วยสักหน่อยก็ไม่น้อยใจ	ผลทานนั้นคงได้ ... เอ๋ย ... ดี

(เพลงขอทาน)

แต่การขอทานนั้นมีประโยชน์
 ไทยทานส่วนรวมร่วมกันเป็นก้อน
 วัฒวาอารามคร่ำคร่า
 ที่ไหนมุ่งจากก็ปลดเปลื้อง
 จะได้เจริญเงินเรามี
 จะจัดให้เด่นเห็นทันตา
 จะได้ชื่นนัยน์ตาศรัทธาเกิดนาย

สร้างวัดสร้างโบสถ์ที่อาศัย
 สร้างของถาวรไว้ทั่วไป
 แม้เมื่อได้เงินมาก็สร้างใหม่
 เปลี่ยนเป็นกระเบื้องให้สุกใส
 เชิญร่วมสามัคคีกันเกิดนาย
 สำหรับเมื่อคนจะมาและคนจะไป
 ผลบุญจะได้ เอ๊ย..... ดี

(เพลงขอทาน)

๔.๒.๒.๓ การอ้างหลักธรรม

ในการบทร้องเพลงบอกบุญนั้น ผู้ร้องมักอ้างถึงหลักธรรมหรือความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่รู้จักและเข้าใจกันแพร่หลาย และสอดคล้องกับการขอบริจาคด้วย อาทิ เรื่องทาน กรรม และไตรลักษณ์ ฯลฯ

เรื่องทาน

ผู้ร้องมักอ้างถึงหลักธรรมเรื่องทานมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเน้นย้ำให้ผู้ฟังเห็นถึงประโยชน์และอานิสงส์ของการทำทาน ถือเป็น การโฆษณาให้ผู้ฟังคล้อยตาม เมื่อได้ทำทานกับคณะเพลง ดังตัวอย่าง

คุณจะทำทาน

แม้จะพ้นนอกโรคจะสงสาร
 ผลบุญส่งให้แมคงได้ความสุข
 ความเจ็บจะค่อยหาย ความไข้จะค่อยสว่าง
 ความยากคงไม่เห็น ความเข็ญคงไม่พบ
 เชิญแม่ทำทานนานนานลูกมาที

เปรียบเหมือนสะพานข้ามโลกีย์

พ้นความกันดารเป็นสุขี
 ขึ้นชื่อว่าทุกข์คงไม่มี
 ผลการแม่สร้างเอาไว้มี
 คุณแม่จะประสบแต่สุขี
 ยินดีเกิดแม่ใจ เอ๊ย ... บุญ

(เพลงขอทาน)

เอ๋อ เออ ...เอ็ง ..เอย

คุณพ่อคุณแม่ทำบุญทำทาน

จะได้พ้นโศกพ้นโลกสงสาร

เพราะว่าผลบุญส่งให้

มาขึ้นชื่อว่าทุกข์

เกิดมาอีกชาติหน้าฉันใด

ขอเชิญคุณแม่ทำบุญทำทาน

ยินดีเกิดแม่ใจ...เอย...บุญ (เอซา....นะ ช้าชะตาชะช้า เอซา....นะ)

นานนานจะมีสงกรานต์สักที

เชิญแม่สร้างบุญสร้างกุศล

เสมือนกับแม่ทอดสะพานก็ข้ามยังโล..เอย..ก็ย

พ้นความกัณดารแม่จะกลายเป็นสุ..เอย...ซี

คุณแม่คงได้ความสุข

ก็คงไม่....เอย...มี (เอซา....นะ)

คุณพ่อคุณแม่คงจะสบายไปทุกวัน..เอย..ทุกวี่

นานนานจะมีสงกรานต์

ปีหนึ่งจะมีสงกรานต์สักหน

กันเกิดนะแม่...เอย...จำ (เอซา....นะ)

(เพลงรำภาข้าวสาร)

เรื่องกรรม

การอ้างหลักกรรมเรื่องกรรมทำให้ผู้ฟังตระหนักถึงกรรมของตนโดยเฉพาะกรรมเก่า เพราะเรื่องกรรมนี้จะอธิบายได้ว่าเหตุที่ชาตินี้ต้องยากจน ไม่มีความสุขก็เพราะเนื่องมาจากกรรมเก่า ทำบุญมาน้อย ดังนั้นชาตินี้จึงต้องเร่งทำบุญให้มาก การทำบุญกับคณะเพลงบอกบุญก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสุขสบายในอนาคตได้

อุตสาหกรรมเรื่องต่างน้ำวันยังคำ

ชาติก่อนเราทำบุญไว้น้อย

เพราะผลบุญกรรมเรายังมี

จึงไม่ค่อยเป็นสุขซี

(เพลงขอทาน)

ตรุษไม่รู้สารทไม่ทำ

เกิดเป็นสัตว์หมุสัตว์หมาจะเอาอะไรดี

ช่างเป็นกรรมหน้าพา

ทำตัวเองว่าไม่รู้รักษา

(เพลงรำภาข้าวสาร)

เรื่องไตรลักษณ์

หลักธรรมเรื่องไตรลักษณ์ มีเนื้อหาสำคัญที่กล่าวถึงการละวางไม่ยึดมั่นถือมั่น ในความมีตัวตนและความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสังขาร ความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสรรพสิ่งในโลก ดังนั้นการอ้างถึงหลักธรรมนี้จะช่วยให้ ผู้ฟังเกิดความสำนึกถึงความไม่แน่นอนของชีวิต ต้องเร่งทำบุญก่อนที่จะสายเกินไป

ท่านว่าให้รู้จักหักห้ามและข้ามเขต นั้นแหละเป็นเหตุอันจูงใจ

มาปลดปลงลงสังขาร	ไม่ใคร่อยู่ได้นานว่าไปไหน
ไม่มีข่าวให้ปรากฏรันทดใจ	ที่อยู่ได้ไม่ตายใครได้มี
เรามาสมมติและซัดคั้น	แวนเดียวก็หล่นหลบหายไป
ไม่ว่ามั่งมีศรีสุขสนุกสนาน	ไม่เคยได้มีถึงพันปีเลิศใส
หรือมีใครรื้ออยู่บ้างมีทางใด	พันปีนี้ยังใครบอกมา
มีแต่ข่าวไม่ถึงร้อย	ถอยลงนี่คงจะสงสัย
จะมาแหวกว่ายไปให้ไกล	มหาสมุทรมันใหญ่ใครเห็นกัน
ตัวกะจ้อยร่อยค่อยได้คิด	เอากันสุดฤทธิ์จะเห็น
จะเข้าอาศัยฝั่งยังจะทัน	อย่าปล่อยให้ตะวันพลันลับแล
เห็นแสงแวนแวนวาวยังซาบซึ้ง	เพียงอดีตหนึ่งก็สุขสันต์
จะไปทางใดคงไม่ทัน	กลับหลังหันพลันเปลี่ยนใจ
ใครจะอุ้มไม่ได้ใครหันเอง	อุตส่าห์ประทับประคองตรองจิต
กลับมาที่ละนิดคิดกลับเอง	ท่านบอกทางให้ได้แค่นี้
ใครจะทำดีหรือไม่รับรู้เอง	เกิดแต่ชั่วหัวใจเมื่อใครทำ
ลูกขอแนะนำทำเอาเอง	โปรดแม่แล้วมีศรีทเอ๋ย ...ธา"

(เพลงขอทาน)

ถ้ามีเกิดมีตายเมื่อไรเราจะรู้	ความตายนั่นอยู่ปลายจุมกนั้นยังง
ตายวันตายพรุ่งไม่สะดุ้งหวาดผวา	จะเอาอะไรนำพาเมื่อถึงยามต้องการ
เราเกิดเป็นชาวพุทธให้บริสุทธิ์อยู่ในใจ	เมื่อถึงยามจะตายจะได้ไปตามต้องการ

(เพลงรำภาข้าวสาร)

พ่อแม่เอ่ยอย่าพะวงว่ามันคงกินนาน แค่มเดียวเท่านั้นก็เปลี่ยนไป

จะเป็นลมออกหรือลมเข้า	แล้วหยุดสุดที่จะหมาย
นี่แหละมันชั้นความตายทั้งสังขาร	อย่าว่าแต่หาบแต่คอนหนอนยังจะกินกัน
เมื่อยังมีชีวิตอยู่ดูว่าสำคัญ	สร้างอารมณ์อย่างนี้อย่างนั้นไป
สร้างอุปาทานยึดมั่นว่าชาติ	ไม่รู้วาทะตุทั้งสี่ในสังขาร
เรามีเปลี่ยนแนวความคิด	ให้จิตเบิกบาน
มันปลายจะได้สุขสันต์	ด้วยผลทานบาร..... เอ๊ย... มี

(เพลงขอทาน)

๔.๒.๒.๔ การแทรกอารมณ์ขัน

อารมณ์ขันเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ พฤติกรรมของอารมณ์ขันของมนุษย์ที่ปรากฏให้ผู้อื่นเห็นได้คือการยิ้มและการหัวเราะ แต่บางครั้งคนเราก็เกิดอารมณ์ขันโดยไม่ต้องมีพฤติกรรมปรากฏให้ผู้อื่นเห็น^{๑๒๘} การแทรกอารมณ์ขันในเพลงบอกรบญมักเป็นการสร้างความขบขันที่เกิดจากความไม่เข้ากัน (incongruity) คือข้อเท็จจริงแต่ละส่วนในบทขบขันนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่เข้ามารวมกันเป็นเรื่องเป็นกระสวนแบบนั้นไม่ได้ ภาษาทางจิตวิทยาเรียกว่า กระสวนไร้สราฐรูป (incongruous pattern)^{๑๒๙}

การแทรกอารมณ์ขันนี้เป็นวิธีการโน้มน้าวใจโดยการลดความเครียดและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง การใช้อารมณ์ขันไปโน้มน้าวใจจะช่วยให้ผู้ฟังมีอารมณ์ดี มีความสุขและทำให้มีโอกาสนในการบริจาคทานได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามความขบขันในเพลงบอกรบญส่วนหนึ่งเป็นความขบขันที่เกิดขึ้นเฉพาะภายในกลุ่มชุมชนเดียวกัน (solidarity) ตัวอย่างเช่น บทร้องที่กล่าวถึงสิ่งของที่ต้องการ ทั้งข้าวสาร ผลไม้ น้ำอ้อย น้ำตาล โดยกล่าวว่าของเหล่านี้จะให้ทานเป็นสิ่งใดมาก็ได้ แต่ท้ายสุดผู้ร้องก็หักมุมว่าถ้าหากเป็นของสดก็ต้องรีบใช้ หมดอายุเร็ว เก็บไว้ไม่ได้นาน แต่ถ้าเป็นน้ำตาลน้ำอ้อยจะอยู่ได้นาน

^{๑๒๘} ม.ล. ดุ้ย ชุมสาย. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา. (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.)

หน้า ๑๔๐.

^{๑๒๙} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๔.

จะเป็นข่าวสารสักแล่งจะเป็นแดงสักผล ขอเชิญแม่สร้างกุศลอุทิศสำหรับ
 น้ำอ้อยน้ำตาลข้าวสารฟักแฟง ของสดของแห้งลูกก็ไม่ว่า
 ของสดสดมันหมดเร็วหน่อย น้ำตาลน้ำอ้อยอยู่ได้ช้า

(เพลงของท่าน)

เรื่องน้ำตาลน้ำอ้อยนี้ หากเป็นคนนอกกลุ่มก็จะสงสัยว่าเกิดความขบขันได้อย่างไร ดังนั้นผู้ฟังที่จะเกิดอารมณ์ขันได้จึงต้องมีความรับรู้ร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงจะเกิดความขบขัน ผู้ร้องจึงเลือกรองบทนี้เฉพาะภายในหมู่บ้านเท่านั้น การที่ผู้ร้องกล่าวว่าหากจะให้ทานเป็นสิ่งใดมากที่สุด แต่ท้ายสุดหักมุมว่าถ้าหากเป็นของสดก็ต้องรีบใช้ หมดอายุเร็ว เก็บไว้ไม่ได้นาน แต่ถ้าเป็นน้ำตาลน้ำอ้อยจะอยู่ได้นาน การกล่าวเช่นนี้เกิดการความพลิกความคาดหมายขึ้น เพราะน้ำตาลน้ำอ้อยในอดีตเป็นของหายาก การเรียไรสิ่งของด้วยราคาในตอนต้น และหักมุมในตอนท้ายด้วยการขอสิ่งที่มีค่า ทำให้ผู้ฟังพลิกความคาดหมายและเกิดอารมณ์ขันได้ ดังที่ วิลเลียม แฮชลิต กล่าวไว้ว่า ความขบขันเกิดขึ้นเมื่อเราได้สัมผัสความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้ตั้งใจระหว่างความคาดหมายของเราและเหตุการณ์ที่เป็นอยู่จริง^{๑๐๐}

ความขบขันที่เกิดจากความพลิกความคาดหมายอีกตัวอย่างหนึ่งคือ เมื่อผู้ร้องร้องเพลงบอกบุญมาสักกระยะหนึ่งจนรู้สึกกระหายน้ำ ผู้ร้องก็จะขอน้ำจากผู้ฟังโดยการร้องเพลงขอ บทร้องในลักษณะนี้นอกจากผู้ร้องจะได้น้ำดื่มแล้วยังจะได้รับการบริจาคมากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ขบขันของชาวบ้านด้วย เพราะการที่ผู้ฟังร้องจนเสียงแหบแห้ง ชวนให้ผู้ฟังคิดว่าผู้ร้องจะขอน้ำ แต่ผู้ร้องกลับพลิกความคาดหมายโดยการขอเอมร้อย หรือเหล้าสี่สิบดีกรี แทน ดังตัวอย่างจากเพลงรำภาข้าวสาร และเพลงเดินบาตรข้าวสาร

ไอ้แม่เศรษฐีเรือนนี้	เขาวามั่งมีเหลือเกิน
มีความเจริญในวัย	ในพระพุทธศาสนานา
ลูกร้องเพลงรำภามา	ก็จวนจะเสียงแหบแห้ง
จะหมดเร็วหมดแรง	เสียแล้วคุณแม่....จ้า

^{๑๐๐} William Hazlitt . " On Wit and Humor " อ้างถึงใน ไกลรุ่ง อามระดิษ. "ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ถึง รัชกาลที่ ๗ " วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๓๓. หน้า ๘.

ลูกจะขอเอื้อมร้อยสักครึ่งขวดหนึ่งขวด ตามแต่แม่จะศรัท...ธา

ถ้าทำกับลูกแล้ว

ลูกแก้วก็จะเจริญไปภาย...หน้า

(เพลงรำภาข้าวสาร)

คอแห้งคอแห้งเป็นผง

แม่โถมยงขอน้ำกินที

น้ำบ่อฉันทก็ไม่เอา (ซ้ำ)

ฉันทอยากได้เหล้าสี่สิบตีกริ

คอแห้งคอแห้งเป็นผง

แม่โถมยงขอน้ำกินที

น้ำบ่อฉันทก็ไม่เอา (ซ้ำ)

ถ้าไม่ได้น้ำเหล้าห้าขวาก็ยังดี

(เพลงเดินบาตรข้าวสาร)

เช่นเดียวกับบทที่ผู้ร้องพรรณนาถึงสิ่งของที่ขอรับบริจาค ของส่วนใหญ่ควรเป็นของที่พระสงฆ์ใช้ได้ แต่ผู้ร้องกลับกล่าวถึงเหล้าและยาตอง ซึ่งเป็นของที่ไม่เหมาะสมกับสมณเพศ จึงทำให้เกิดการพลิกความคาดหมายโดยที่ผู้ฟังไม่ทันตั้งตัว ทำให้เกิดอารมณ์ขันได้เช่นกัน

ไม้ขีดสักกล่องเกล็ดทองสักกลัก

สบู่ลัทธิชั๊กเสื่อผ้า

ผมรับทั้งหมดปรากฏที่มี

น้ำปลากะปิเหล้าและยา

(เพลงขอทาน)

ในการร้องเพลงบอกบุญผู้ร้องจะพยายามร้องเพื่อเชิญชวนให้ผู้ฟังบริจาคมากที่สุด หากผู้ฟังลังเล ผู้ร้องก็จะเสนอทางเลือก โดยใช้วิธีลดทอนเงินลง คือ ถ้าไม่มีธนบัตรใบละสิบบาท ก็เป็นธนบัตรใบละห้าบาทก็ได้ แต่ถ้าไม่มีอีก ขอเพียงธนบัตรใบละบาทก็ยังมี วิธีนี้จะช่วยสร้างอารมณ์ขันได้ไม่น้อย ดังปรากฏบทร้องดังนี้

กระดาษใบแดงเงินแบงค์ใบละสิบ

ศรัทธาเชิญแม่หยิบใบละห้า

ใบละสิบหยิบไม่ถึง

จะให้ใบละหนึ่งลูกก็ไม่ว่า

(เพลงขอทาน)

ขึ้นปีใหม่ เดือนใหม่	วันใหม่ทำยสงกรานต์
อยากจะชักชวนคุณพ่อคุณแม่	ทำบุญทำทานตามแต่ศรัทธา
แม่ทำบุญกว่าจะได้	ถ้าเอื้อมข้างนอกไม่มีอัฐ
ก็ขอเชิญไปหยิบเงินบาท	อยู่ที่ใน...เรือน

(เพลงขอทาน)

การกล่าวในลักษณะนี้เป็นการกล่าวประชดประชัน ผู้ฟังที่บริจาทานให้กับ คณะเพลงช้าหรืออ้างว่าไม่มีเงิน มาตราเงินในอดีตเงินอัฐมีค่าน้อยกว่าเงินบาท ผู้ร้องจึงประชด ว่าถ้าหาเงินจำนวนน้อยไม่เจอก็ให้เงินจำนวนมากก็ได้

อย่างไรก็ดี นอกจากบทร้องข้างต้นแล้ว ผู้ร้องบางคนที่มีความสามารถก็จะด้น กลอนสดด้วยปฏิภาณไหวพริบสร้างอารมณ์ขันเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง เช่น ยายขยuhn ทวีผล แม่ เพลงขอทาน คณะวัดท่าพริก อดีตนางเอกลิเก ที่สามารถใช้ปฏิภาณด้นกลอนสดได้ สร้างความ ขบขันและให้ผู้ฟังเกิดความนิยมชมชอบ นอกเหนือไปจากเพลงขอทาน เช่น เมื่อชาวบ้านถาม ว่าดอกไม้ที่ตัดหุ้้นั้นจะขอได้หรือไม่ แม่เพลงก็จะร้องโต้ไปว่า

“ ดอกสดดอกเหี่ยว	ดอกเดียวก็ไม่ได้
จะดอกสดดอกเดียว	หรือดอกเหี่ยวก็ไม่ให้ ” ^{๑๑๑}

หรือเมื่อในขณะที่ชาวบ้านให้แม่เพลงดื่มน้ำ ชาวบ้านก็กล่าวว่าอย่าดื่มมาก เพราะอาจจะทำให้ปวดปัสสาวะกลางทางได้ แม่เพลงจึงร้องโต้ไปว่า

“กินน้ำมากไม่กลัวปวดเหยี่ยว ก็แค่เสียวบาทเดียวเท่านั้น”^{๑๑๒}

^{๑๑๑}บันทึกการร้องเพลงขอทาน คณะวัดท่าพริก วันที่ ๑๕ เมษายน ประจำปี ๒๕๔๖ ณ ตลาดสด เทศบาลเมืองตราด

^{๑๑๒} คำห้อยน้ำสาธารณะ ที่ตลาดสดเทศบาลเมืองตราด

ซึ่งจากการสังเกตพบว่าผู้ฟังที่ได้ยินการด้นกลอนสดดังกล่าวมีความประทับใจมาก และพากันมาบริจาคมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามแม่เพลงกล่าวว่าในอดีตนั้นครูเพลงขอทานชื่อ ยายซ้อง เคยด้นเพลงไว้ได้นำขบขันจนแม่เพลงปัจจุบันประทับใจ แต่จำได้เพียงท่อนเดียวว่า

“ไม่เห็นใบแดง ไม่มีแรงเดิน”

คำว่าใบแดงหมายถึง ธนบัตรใบละ ๑๐๐ บาท ซึ่งมีพื้นเป็นสีแดง ซึ่งในสมัยนั้นค่าเงินจำนวน ๑๐๐ บาท นั้นถือว่าเป็นเงินจำนวนที่ค่อนข้างมาก การที่แม่เพลงกล่าวเช่นนั้นก็เป็นการสร้างอารมณ์ขันและยั่วให้ทำบุญกับตน

๔.๒.๒.๕ การอ้างถึงอานิสงส์

โดยส่วนใหญ่แล้วการให้รางวัลหรือการสัญญาว่าเมื่อทำสิ่งนี้แล้วจะได้สิ่งนั้นตอบแทน จะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนสนใจได้มาก และยิ่งสิ่งตอบแทนหรือรางวัลมาก คนก็จะสนใจมากขึ้นด้วย ในเพลงบอกบุญจังหวัดตราดนั้นใช้การอ้างสิ่งตอบแทนหรือแรงจูงใจจากรางวัลนี้ เป็นการจูงใจชวนเชื่ออย่างหนึ่งว่า หากทำทานแล้วจะได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ สิ่งและผู้ร้องอ้างมักเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยส่วนมากมักกล่าวถึงอานิสงส์ของการทำทานที่จะช่วยให้จิตใจผ่องใส และใจได้ไปเกิดบนสวรรค์

รางวัลหรือสิ่งตอบแทนนี้มักกล่าวอ้างในองค์ประกอบการโน้มน้าวใจ คือเมื่อผู้ร้องร้องบทเกริ่นแนะนำตัวและบอกวัตถุประสงค์แล้ว ผู้ร้องก็จะเริ่มร้องบทโน้มน้าวใจโดยกล่าวอ้างถึงอานิสงส์ที่จะได้รับเมื่อทำทานกับคณะเพลง เนื้อความส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึงสิ่งอันพึงปรารถนาและก่อให้เกิดความสุขกายสบายใจทั้งสิ้น การกล่าวเช่นนี้ทำให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามและเกิดความคาดหวังกับสิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตนถ้าหากทำทานกับคณะเพลงบอกบุญดังตัวอย่าง

เชิญแม่อุตสาห์สละทรัพย์สร้างมุงหวังดี สร้างบุญบารมีเป็นเสียบึง

ไปภายภาคหน้าบุญจะให้

นำส่งเป็นทางที่ตรงไม่เอนเอียง

(เพลงรำภาข้าวสาร)

ฉะนั้นมาทำบุญทำทานให้จิตสะอาด

บุญอาจสามารถเป็นอาหารทางใจ

ถ้าจิตเราดีมีภูมิต้านทาน

โรคอันยังไม่เกิดนั้นอาจจะถอยไป

(เพลงรำภาข้าวสาร)

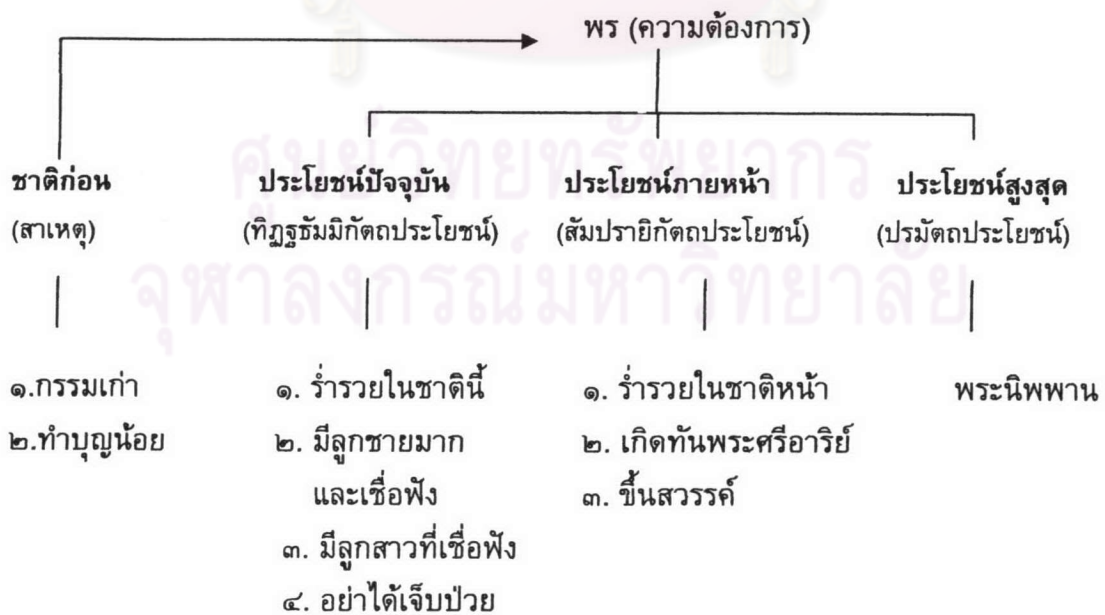
แต่สิ่งที่ดีเราควรมีสติตำริแต่ชอบ
 ที่แน่แน่วรักษาศีลทำทานจะสุขสันต์
 เราควรมีไข่มือบอบบการ
 จะเป็นชนได้ขึ้นวิมานสำราญ. เอ๋ย ใจ
 (เพลงรำภาข้าวสาร)

ทำบุญเอาไว้ยามี่ใจตระหนี่
 เมื่อยามวางวายก็จะได้เป็นผล
 ทำทานไว้มีเป็นรากฐาน
 พาทำนไปยลเมืองวิมาน
 (เพลงรำภาข้าวสาร)

มาสร้างบุญ
 นั้นแหละเป็นผลของเรา
 ลูจะประคับประคองสนับสนุน
 สร้างกุศล
 ประดุจเป็นเงาตามติด...กาย
 สำหรับเป็นทุนทุกชาติ..เอ๋ย...ไป
 (เพลงรำภาข้าวสาร)

ผู้วิจัยได้รวบรวมบทร้องให้พรของเพลงบอกบุญ พบว่ามีเนื้อหากล่าวถึง ประโยชน์ที่แตกต่างกัน โดยแบ่งตามระยะเวลาการสัมฤทธิ์ผลของอานิสงส์ตามหลักการทาง พระพุทธศาสนา ดังนี้คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ สัมปรายิกัตถประโยชน์ ปรมัตถประโยชน์ ดังแสดงในแผนผังต่อไปนี้

แผนผังจำแนกพรของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราด

๔.๒.๒.๖ การใช้กลวิธีเสนอสารซ้ำ ๆ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญ

โดยทั่วไปแล้วการเสนอสารซ้ำ ๆ จะช่วยเน้นย้ำความสำคัญของสาร และเพิ่มน้ำหนักของสารให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามได้ในภายหลัง ดังนั้นการที่ผู้ร้องพยายามที่จะร้องเพลงบอกบุญต่อเนื่องจนกว่าที่ผู้ฟังจะเกิดความคล้อยตามนั้นก็ช่วยให้เกิดการคล้อยตามได้อีกทางหนึ่ง เพราะมีความเป็นไปได้ว่าในการฟังเพลงครั้งแรกนั้นผู้ฟังยังไม่ทันได้ตั้งตัวตั้งนั้นจึงไม่ได้ตั้งใจฟัง จึงอาจได้รับสารไม่ครบถ้วน การเสนอสารซ้ำ ๆ จะช่วยให้ผู้ฟังมีเวลาในการพิจารณาสารหรือบทร้องได้

ผู้วิจัยพบว่าเพลงเพลงขอทาน กับเพลงรำภาข้าวสาร มักเลือกร้องซ้ำทั้งเพลงหรือร้องทวนในบทเกริ่น ส่วนเพลงเดินบาตรข้าวสารนั้น ไม่นิยมร้องซ้ำเพราะเนื่องจากเนื้อหาของบทร้องไม่เกี่ยวข้องกับการเชิญชวนบริจาคทาน เนื่องจากนำเพลงรำวง และเพลงลูกทุ่งมาร้อง ดังนั้นหากร้องซ้ำอาจจะทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่ายได้

ตัวอย่างเพลงที่คณะเพลงบอกบุญนิยมร้องซ้ำทั้งเพลง

ศิโรราบกราบกราน ขอทานเข้าวัด ศิโรราบกราบกราน ขอทานเข้าวัด
ตามแต่แม่จะศรัท ... เอ้ย ธา (ซ้ำ)
แจ้วแจ้วแว่วมาตามสายลม แม่อย่าชื้ออย่าชมแม่คุณชา
วันนี้ปีใหม่ วันสงกรานต์ พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
ศรัทธาเกิดแม่ใจ เอ้ย บุญ

(เพลงขอทาน)

เอ้อ เออ ...เอ็ง ..เอย

ผมมาถึงหัวบันได	ลูกต้องขอกฎก่อนเอย... (เอชา....นะ)
เอ้ย..จะยกมือไหว้	เสียให้ทั่วทั้งครอบครัว...เรื่อน
วันนี้ผมพาลูกหลานมาเยือน	มาเยือนถึงเค... หา (เอชา....นะ)
ก็ปีใหม่ เดือนก็ใหม่	วันก็ใหม่ ท้ายสงกรานต์

ผมพาลูกพาหลาน	มาร้องเพลงรำ....เอ๋ย..ภา (เอซา....นะ)
เอ๋ยว่าปีใหม่	ท้ายสงกรานต์
ขอเชิญคุณพ่อคุณแม่ทำทาน	ด้วยกันเถิดนะแม่..จำ (เอซา....นะ)
ลูกมาร้องเพลงรำภา	ลูกมิได้เอาไปใส่กระเป่า
จะนำเงินนี้เอาไปเข้า	เข้าไว้ยังวัด ... เอ๋ย.. วา (เอซา....นะ)
ถึงทางวัดเขาติดขัด	สารวัตรเขาจะได้เอามาใช้สอย
คนละเล็กละน้อย	ก็ตามแม่จะศรัท ...เอ๋ย.. ซา (เอซา....นะ)
แม่ทำบุญกับลูกแล้ว	ลูกจะนำเอาไปยังวัดวา
ศรัทธาเกิดแม่ใจ.เอ๋ย...บุญ (เอซา....นะ)	

(เพลงรำภาข้าวสาร)

๔.๓ ปัจจัยที่ส่งเสริมการโน้มน้าวใจ

๔.๓.๑ ปัจจัยด้านผู้ร้อง

เนื่องจากผู้ร้องต้องเป็นผู้ดำเนินการโน้มน้าวใจ คือเสนอสารแก่ผู้รับสาร ดังนั้นบุคลิกภาพของผู้ส่งสารจึงมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจของผู้ฟังในการบริจาคทานเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ร้องแต่ละคนก็มีปัจจัยต่างๆ กันซึ่งทำให้การโน้มน้าวใจประสบความสำเร็จได้ไม่เท่ากัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้ฟัง และลักษณะทางประชากรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ จากการสังเกตพบว่าผู้ร้องที่ประสบความสำเร็จคือได้รับการบริจาคทานเป็นจำนวนมากนั้น จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะดังนี้คือ

- การมีไหวพริบปฏิภาณ

การมีไหวพริบปฏิภาณนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยดึงดูดให้ชาวบ้านมาบริจาคเงินแก่คณะเพลง ไหวพริบปฏิภาณมักเกิดขึ้นจากการแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า เช่นกรณีแม่เพลงคณะเพลงขอทานวัดท่าพริกตันกลอนสด เมื่อถูกชาวบ้านร้องถามว่าดอกไม้ที่ตัดหูไว้ นั้นขอได้หรือไม่ จึงร้องตอบไปทันทีว่า

“ ดอกสดดอกเหี่ยว
จะดอกสดดอกเหี่ยว

ดอกเดี๋ยวก็นิไม่ได้
หรือดอกเหี่ยวก็นิให้ ”^{๑๓๓}

นอกจากนี้ในการร้องเพลงบอกบุญ ในเทศกาลสงกรานต์ ประจำปี ๒๕๔๗ นั้น เนื่องจากว่า คณะเพลงขอทานวัดท่าพริก และคณะเพลงขอทานวัดสุวรรณภักดี ได้เดินทางมาบอกบุญในตัวเมืองจังหวัดตราดพร้อมกัน ดังนั้นผู้ร้อง คือ แม่เพลงขอทานวัดท่าพริก จึงใช้ปฏิภาณในการแทรกชื่อวัดลงไปในบทร้องเพื่อไม่ให้สับสน ทั้งนี้เพราะในตัวเมืองจังหวัดตราดนั้นต่างก็มีคนจากชุมชนเดียวกับผู้ร้องอาศัยอยู่ทั้ง ๒ คณะเพลง ดังนั้น หากชาวบ้านที่ขึ้นกับวัดใดก็จะได้ทำบุญบริจาคกับวัดนั้น ซึ่งช่วยดึงดูดผู้ที่ศรัทธาวัดนี้ให้ทราบได้อีกทางหนึ่ง การแทรกชื่อวัดลงในบทร้องนั้นเป็นการแทนที่ถ้อยคำเดิม จึงไม่ทำให้จังหวะ หรือจำนวนคำเพิ่ม จนทำให้กลอนเสียไป ดังตัวอย่าง

บทเดิม

แจ้วแจ้วแว่วมาตามสายลม	แม่อย่าชื่อนอย่าชมแม่คุณชา
วันนี้ปีใหม่ วันสงกรานต์	พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
ศรัทธาเกิดแม่ใจเอ๋ยบุญ	

(เพลงขอทาน)

บทแปลง

แจ้ว ๆ แว่วมาตามสายลม	แม่อย่าชื่อนอย่าชมแม่คุณชา
วันนี้ปีใหม่วันสงกรานต์	พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
ด้วยว่าท่าพริกยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
ศรัทธาเกิดแม่ใจเอ๋ยบุญ	

(เพลงขอทาน)

^{๑๓๓}บันทึกการร้องเพลงขอทาน คณะวัดท่าพริก วันที่ ๑๕ เมษายน ประจำปี ๒๕๔๖ ณ ตลาดสดเทศบาลเมืองตราด

นอกจากการแทรกชื่อวัดแล้ว เมื่อผู้ฟังหรือผู้บริจาคนสอบถามถึงการนำเงินไปใช้ของวัดแก่ผู้ร้อง ผู้ร้องก็มีปฏิภาณแทรกคำตอบลงในบทร้อง โดยแทรกวัตถุประสงค์ในการบอกบุญประจำปีลงไปไนบทร้องอีกด้วย วัดอุประสงค์ในการบอกบุญประจำปีคือความต้องการในการนำเงินไปใช้ของวัดในปีที่ร้อง เช่น พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔ คณะเพลงขอทานวัดท่าพริก บอกบุญเพื่อสมทบทุนสร้างฌาปนสถานหลังใหม่ แต่ในพ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๗ นั้นเนื่องจากฌาปนสถานสร้างเสร็จแล้ว จึงเปลี่ยนวัตถุประสงค์การบอกบุญเป็นการสร้างศาลาการเปรียญแทน การแทรกวัตถุประสงค์การบอกบุญประจำปีนี้ จะทำให้ผู้ฟังทราบว่าเป็นเงินที่ตนบริจาคไปนั้นทางวัดจะนำไปทำอะไร และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากน้อยเพียงใด ดังตัวอย่างบทร้องดังนี้

บทเดิม

แจ้วแจ้วแว่วมาตามสายลม	แม่อย่าชื่อน้อย่าชมแม่คุณชา
วันนี้ปีใหม่วันสงกรานต์	พวกเราชาวบ้านขอเงินตรา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
ศรัทธาเกิดแม่ใจเอ๋ยบุญ	

(เพลงขอทาน)

บทแปลง

แจ้วแจ้วแว่วมาตามสายลม	แม่อย่าชื่อน้อย่าชมแม่คุณชา
ด้วยว่าที่วัดยังขัดข้อง	ขาดเงินขาดทองแม่คุณชา
คราวนี้คงมีหวัง	นำเงินไปสร้างว่าศาลา
ศรัทธาเกิดแม่ใจเอ๋ยบุญ	

(เพลงขอทาน)

- การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ร้องเพลงบอกบุญส่วนใหญ่จะเป็นคนร่าเริง มีคนรู้จักมาก มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในขณะที่ร้องก็มีกิริยาท่าทางสนุกสนาน ยิ้มแย้มอยู่เสมอ การที่ผู้ร้องรู้จักคนเป็นจำนวนมาก และมีภาพลักษณ์ที่ดี ย่อมมีผลต่อการโน้มน้าวใจให้ดูน่าเชื่อถือมากขึ้น การเชื่อเชิญให้บริจาคทาน จึงมีน้ำหนักมากกว่าผู้ร้องที่ไม่รู้จักใครเลย ผู้วิจัยพบว่าผู้ร้องที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นนอกจากจะได้รับการบริจาคแล้ว ยังได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากชาวบ้านอีกด้วย เช่น การให้น้ำดื่ม จัดอาหารให้รับประทาน รวมทั้งยังช่วยชักชวนพวกพ้องให้

มาร่วมทำทากับคณะเพลงบอกบุญด้วย ในขณะที่ฝ่ายผู้ร้องเองก็ปฏิบัติต่อผู้ฟังอย่างดีเช่นกัน โดยการไต่ถามสารทุกข์สุกดิบอย่างเอาใจใส่ต่อผู้ฟัง

ภาพ ๓ การทักทายระหว่างคณะเพลงบอกบุญกับชาวบ้าน

- การมีความชำนาญและการมีประสบการณ์ในการร้อง

เนื่องจากในปัจจุบันเพลงบอกบุญเป็นเพลงประเภทเพลงท่องจำมิใช่เพลงที่ต้องใช้ปฏิภาณ ดังนั้นการร้องเพลงบอกบุญจึงต้องอาศัยความจำเป็นหลัก เมื่อเชี่ยวชาญแล้วผู้ร้องอาจสามารถนำเนื้อเพลงมาสลับเป็นเพลงใหม่ หรืออาจชำนาญจนถึงขั้นสามารถประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ หรือเกิดปฏิภาณสามารถด้นกลอนสดได้ นอกจากนี้แล้วยังต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ร้องด้วย เพราะหากเกิดปัญหาขึ้นผู้ร้องจะสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ หรือมีกลวิธีในการสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟัง อาทิ สามารถเลือกเพลงได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น ในเทศกาลสงกรานต์ ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อคณะเพลงขอทานวัดท่าพรุก เดินทางมาร้องเพลงที่หน้าร้านค้าแห่งหนึ่งซึ่งเปิดร้านไว้แต่ไม่มีคนอยู่ในร้าน แม้เพลงคือยายขนุน ทวีผลจึงร้องขึ้นว่า

ร้านนี้เป็นร้านของใคร

เจ้าของอยู่ไหนหายหน้าหายตา

ร้านนี้เป็นร้านของใคร

เจ้าของอยู่ไหนหายหน้าหายตา

มาซิมาโพทะนา

เจ้าของเจ้าขาไปอยู่แห่งใด

มาซิมาโพทะนา

เจ้าของเจ้าขาไปอยู่แห่งใด

(เพลงขอทาน)

เพลงดังกล่าวทำให้ผู้ที่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์รู้สึกประทับใจและบริจาคเงินเพิ่มขึ้น และในคราวเดียวกันนี้เอง เนื่องจากเป็นช่วงเฟื่องจะผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดตราด (ส.จ.) ดังนั้นเมื่อมีผู้บริจาคเงินจำนวนมาก แม่เพลงหนาน อภิบาลศรี จึงเลือกบทร้องอวยพรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวข้างต้นด้วย ดังนี้

ดวงเอยดวง	จะไรจะร่วงอยู่ที่ดวงชะตา
ดวงดีก็ได้เป็น ส.จ.	ถ้าดวงมันพอลากยศก็มา
ดวงเอยดวง	จะไรจะร่วงอยู่ที่ดวงชะตา
ดวงดีลางยศก็มา ๆ	ถ้าดวงชะตามันจะดี

(เพลงขอทาน)

การที่ผู้ร้องสามารถเลือกเพลงได้เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ปรากฏว่าสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟังอย่างยิ่ง และมีการบริจาคทานเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนี้หากผู้ร้องมีความสามารถในการร้องเพลงต่าง ๆ ได้ตามที่ผู้ฟังร้องขอ ก็จะช่วยโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังบริจาคทานเช่นกัน ดังเช่นเมื่อผู้ฟังร้องขอเพลง “ขอให้รวย” ของยูง ญาติเยอะ คณะเพลงบอกบุญก็ร้องให้และยังปรับเนื้อเพลงบางส่วนให้เข้ากับเพลงบอกบุญด้วย ดังนี้

ขอให้รวยขอให้รวย	ที่มาช่วยทำทานวันนี้
ให้โชคดีโชคดีสุขเกษมเปรมปรีดี	ขอให้รวยขอให้รวย
ขอให้รวยขอให้รวย	ที่มาช่วยทำทานวันนี้
ให้โชคดีโชคดีสุขเกษมเปรมปรีดี	ขอให้รวยขอให้รวย
งานบุญใครทำใครได้	มีแต่พอทำวันนี้
โชคดีโชคดีไม่เบา	โชคดีมาเข้าขอให้รวยขอให้รวย
งานบุญไม่มีใใดให้	มีแต่พรให้สวยสวย
ใครมีลูกหญิงลูกชาย	ให้ว่านอนสอนง่ายอีกด้วย

(เพลงขอทาน)

ความชำนาญและประสบการณ์จะช่วยทำให้ร้องเพลงได้คล่องแคล่วไม่ติดขัด ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความน่าไว้วางใจ รวมทั้งช่วยสร้างศรัทธาแก่ผู้ฟังได้

การแต่งกายของผู้ร้อง

โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ร้องเพลงบอกบุญมักจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่าๆ และสวมหมวก ทั้งนี้เพื่อสวมบทบาทของผู้ขาดแคลนและให้สอดคล้องกับบทร้อง การแต่งกายในลักษณะนี้จะช่วยโน้มน้าวใจผู้ฟังที่ได้พบเห็นได้ แต่อย่างไรก็ตามกลวิธีโน้มน้าวใจด้วยการแต่งกายนี้พบว่าจะใช้ได้ผลเฉพาะผู้ที่ไม่รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร้องเท่านั้น เพราะผู้ที่รู้จักกับผู้ร้องเพลงบอกบุญจะทราบดีว่าผู้ร้องเหล่านี้มีฐานะทางการเงินที่อยู่ในเกณฑ์ดี การแต่งกายแบบนี้เป็นการแต่งกายเพื่อสวมบทบาท "ผู้ขอ" เท่านั้น ดังภาพตัวอย่างการแต่งกายของผู้ร้องเพลงบอกบุญ ดังนี้

ภาพ ๔ การแต่งกายของคณะเพลงบอกบุญ จังหวัดตราด

(ซ้าย) ภาพคณะเพลงรำภาขาวสารวัดบางปรือ (ขวา) ภาพคณะเพลงขอทานวัดท่าพรึก

๔.๓.๒ ปัจจัยด้านผู้ฟัง

ผู้ฟังเป็นส่วนสำคัญที่จะตัดสินความสำเร็จของการโน้มน้าวใจ ดังนั้นผู้ร้องจึงต้องพยายามใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังบริจาคทาน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ฟังเองก็ต้องยินยอมบริจาคด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่การขู่เข็ญบังคับ การใช้กลวิธีโน้มน้าวใจต่างๆ ของผู้ร้องจึงต้องให้สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ของผู้ฟัง จึงจะเกิดผลสำเร็จ ซึ่งอาจพิจารณาจากลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ และทัศนคติ เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ฟังที่มีคุณลักษณะเอื้อต่อการโน้มน้าวใจนั้นมักจะมี ความเชื่อ ค่านิยม และธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกันกับผู้ร้อง

การที่ผู้ฟังมีความเชื่อ ค่านิยม รสนิยมและธรรมเนียมปฏิบัติร่วมกับผู้ร้องจะช่วยให้การโน้มน้าวใจของผู้ร้องเกิดสัมฤทธิ์ผลได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็จะช่วยส่งเสริมการโน้มน้าวใจได้ ถือเป็นการใช้ประโยชน์จากความ เป็นชาวพุทธร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันหากผู้ฟังไม่มีความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วก็อาจทำให้การโน้มน้าวใจล้มเหลวได้ ดังเช่นในเทศกาลสงกรานต์ พ.ศ. ๒๕๔๖ คณะเพลงขอทานวัดท่าพริกได้เดินทางมาร้องเรียไรในตัวเมืองจังหวัดตราด และได้ร้องเพลงอยู่ที่หน้าบ้านหลังหนึ่งเป็นเวลานาน ปรากฏว่าเจ้าของบ้านมองด้วยความไม่พอใจทั้งยัง โบกมือไล่ ต่อมาทราบภายหลังว่าบ้านหลังนั้นนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งแม่เพลงกล่าวกับผู้วิจัยว่า "เขาเป็นไอ้พรรคนี้" ซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่ใช่พุทธศาสนิกชน คนเหล่านี้มักจะไม่ทำบุญกับคณะ เพลงบอกบุญ นอกจากเหตุการณ์ข้างต้นแล้ว ยังมีเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันอีก ๒ - ๓ ครั้ง ดังนั้น จึงยอมแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้ฟังมีทัศนคติและความเชื่อร่วมกับวัตถุประสงค์ของผู้ร้องจะช่วยให้การโน้มน้าวใจของผู้ร้องนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผลได้ง่ายขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากผู้ฟังมี ทัศนคติและความเชื่อที่ต่างไปจากวัตถุประสงค์ของผู้ร้อง การโน้มน้าวใจของผู้ร้องนั้นก็อาจจะ ล้มเหลวได้

นอกจากนี้ในการเดินเรียไรบอกบุญของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราดนั้น แต่ เดิมจะร้องขอเฉพาะภายในหมู่บ้านเท่านั้น ดังนั้นผู้ฟังจึงยอมมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมเดียวกับผู้ ร้อง ผู้ร้องไม่จำเป็นต้องอธิบายถึงความขัดสนมากผู้ฟังก็ยินดีที่จะบริจาค ในบางรายก็ยินดีที่จะ มอบเงินให้กับคณะเพลงก่อนที่จะร้องเพลงบอกบุญ ทั้งนี้เพราะผู้ฟังเข้าใจใน ขนบธรรมเนียมของเพลงบอกบุญดีเป็นทุนเดิม ผู้วิจัยสังเกตว่าในการบริจาคทานของชาวบ้าน นั้น หากเป็นชาวบ้านต่างถิ่นนั้นโดยมากจะบริจาคไม่มาก คือประมาณ ๒๐ - ๕๐ บาท แต่หาก เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านเอง จะบริจาคตั้งแต่ ๑๐๐ - ๕๐๐ บาท ขึ้นไป ทั้งนี้เป็นผลจากการแสดง ความเป็นพวกเดียวกันและให้ความสำคัญกับวัดของตน

อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาเมื่อทางวัดต้องการปัจจัยในการสร้างศาสนสถาน มากขึ้น ปัจจัยที่ได้จึงไม่เพียงพอกับความต้องการ ชาวบ้านจึงต้องคิดออกไปเรียไรต่างหมู่บ้าน ต่างอำเภอ หรือบางครั้งก็เรียไรบอกบุญที่ต่างจังหวัด เช่น คณะเพลงขอทานวัดท่าพริก คณะ เพลงขอทานวัดสุวรรณภักดี (ทุ่งไก่อัดัก) คณะเพลงขอทานวัดวิเวกวราราม ดังที่ แม่เพลงขนุน ทวีผล แม่เพลงขอทานตำบลท่าพริกกล่าวว่า เมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่แล้วได้ไปบอกบุญที่จังหวัด จันทบุรี ระยอง บางครั้งถึงชลบุรีก็มี

การเดินทางไปร้องเพลงบอกบุญนอกหมู่บ้านนั้น มักจะเกิดอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน แม้ว่าภายในจังหวัดตราดเองก็ตาม ดังเช่นที่พ่อเพลงขอทานวัดวิเวกวาราม กล่าวไว้^{๓๓๔} ครั้งหนึ่งเมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่ผ่านมาไม่เคยไปร้องเพลงบอกบุญที่อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ปรากฏว่าถูกตำรวจจับเพราะเข้าใจผิด เพราะคิดว่าเป็นฉ้อโกงหรือขโมย ทั้งนี้เพราะที่อำเภอแหลมงอบไม่มีประเพณีการร้องเพลงบอกบุญในที่สุดจึงต้องนิมนต์เจ้าคณะจังหวัดตราดมาชี้แจงทำความเข้าใจ ตำรวจจึงปล่อยตัว ดังนั้นต่อมาในภายหลังเมื่อคณะเพลงขอทานจะออกไปขอทานนอกหมู่บ้านแต่ยังอยู่ภายในจังหวัดตราดก็มักจะมีหนังสือรับรองของทางวัดติดมาด้วยเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด และหากจะไปบอกบุญที่ต่างจังหวัด ก็จะขอหนังสือรับรองจากเจ้าคณะจังหวัดตราด จึงกล่าวได้ว่า การมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมร่วมกันกับผู้ร้องนั้นจะมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจได้มาก ในขณะที่การมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างไปจากผู้ร้องนั้น นอกจากจะโน้มน้าวใจไม่ได้ผลแล้ว ยังอาจเกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้

ในด้านรสนิยมทางศิลปะก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การโน้มน้าวใจประสบความสำเร็จได้ เพราะการใช้วรรณศิลป์ในกลอนเพลง จังหวะคำในเพลง ท่วงทำนองและดนตรี ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่คุ้นเคยและนิยมกันอยู่ในชุมชน ดังเช่น เพลงรำภาข้าวสาร มีทำนองคล้ายคลึงกับแหล่งพื้นบ้าน หรือคล้ายเพลงฉ่อย ส่วนเพลงขอทานนั้นก็เป็เพลงดั้งเดิมของพวกฉวีพิกที่แพร่หลายทั่วไปในภาคกลาง ส่วนเพลงเดินบวตรข้าวสารใช้เพลงตามสมัยนิยมแทบทั้งสิ้น ทั้งเพลงรำวง เพลงกลอนยาว รวมทั้งเพลงลูกทุ่ง ดังนั้นการที่ผู้ร้องเพลงบอกบุญเลือกใช้จังหวะและทำนองอันเป็นที่นิยมและคุ้นหูในพื้นที่บ้านอยู่แล้ว จึงช่วยให้เพลงบอกบุญเหล่านี้มีความน่าสนใจ ส่งผลให้การโน้มน้าวใจเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ดีแม้ว่าเพลงบอกบุญจังหวัดตราดจะมีจังหวะและทำนองที่แตกต่างกันออกไป คือ ทำนองช้า ได้แก่ เพลงรำภาข้าวสาร และทำนองเร็ว ได้แก่ เพลงขอทานและเพลงเดินบวตรข้าวสาร หากแต่ทำนองช้า – เร็วของเพลงก็มีความเหมาะสมไปตามความนิยมของแต่ละชุมชน

เพลงบอกบุญที่จัดอยู่ในกลุ่มท่วงทำนองช้า ได้แก่ เพลงรำภาข้าวสาร เพลงรำภาข้าวสารนี้ผู้ร้องจะใช้น้ำเสียงหรือสำเนียงและทำนองที่ร้องก็มีลักษณะเนิบ ๆ ช้า ๆ เมื่อลูกคู่ร้องรับ เสียงของลูกคู่ซึ่งมีทั้งชายและหญิงก็ยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกที่เยือกเย็นจับใจผู้ฟังยิ่งขึ้น และเพราะว่าทำนองของเพลงรำภาข้าวสาร มีลักษณะคล้ายเพลงสวดหรือเพลงกล่อม ทำนองเช่นนี้สามารถทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มได้ง่าย นอกจากนี้เพลงรำภาข้าวสารไม่มี

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ ฉล่อม วิจิตรสมบัติ. อายุ ๖๙ ปี บ้านเลขที่ ๕๖/๑ หมู่ ๖ ต. เนินทราย อ.เมือง จ.ตราด วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๕.

เครื่องดนตรีหรือการปรบมือประกอบ จึงไม่ทำให้เกิดอารมณ์ที่เร้าร้อน สนุกสนาน ตึกคัก แต่จะทำให้เกิดความสงบเยือกเย็นและความวังเวงขึ้นในจิตใจ ผู้ฟังจะตั้งอกตั้งใจฟังเนื้อเพลงที่พ้อเพลงและคณะร้อง ซึ่งทำให้เกิดการโน้มหน้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเพลงรำภาข้าวสารนี้มีท่วงทำนองที่เหมาะสมในแง่ที่เป็นเพลงบอกบุญ เป็นเพลงที่มาจากแรงศรัทธา จึงควรใช้ท่วงทำนองที่ช้า เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ และสร้างศรัทธา อีกแง่หนึ่งท่วงทำนองที่ช้าดังกล่าวนี้ ก็เป็นที่นิยมในหมู่ผู้สูงอายุของคนในหมู่บ้านด้วย ผู้วิจัยพบว่าเพลงบอกบุญท่วงทำนองช้านี้เป็นที่นิยมของหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากตัวเมืองด้วย จึงทำให้ได้รับอิทธิพลจากภายนอกน้อยกว่าชุมชนเมือง และส่งผลให้วัฒนธรรมการฟังเพลงยังเป็นแบบเก่า

ส่วนเพลงบอกบุญที่จัดอยู่ในกลุ่มท่วงทำนองเร็ว ได้แก่ เพลงขอทาน เพลงเดินบวชข้าวสาร สำหรับเพลงขอทานนั้นแม้ว่าจะมีลักษณะก่อนไปในทางเพลงไทยเดิม แต่ก็มีอัตราจังหวะชั้นเดียว ซึ่งค่อนข้างเร็วและสนุกสนาน ส่วนเพลงเดินบวชข้าวสารนั้นยังสามารถแบ่งได้อีก ๓ เพลงคือ เพลงรำวง เพลงกลองยาว และเพลงลูกทุ่ง ซึ่งเป็นเพลงที่มีทำนองค่อนข้างเร็ว และสนุกสนานเช่นเดียวกับเพลงขอทาน ซึ่งพบว่าเพลงเหล่านี้มักจะเป็นที่นิยมของคนในเขตเมืองมากกว่า

การใช้ท่วงทำนองเร็วนี้จะช่วยให้ผู้ฟังเกิดความสุข สนุกสนาน สร้างบรรยากาศให้มีชีวิตชีวา เกิดความพร้อมที่จะทำงาน และยังถือได้ว่าเป็นการเร้าอารมณ์ผู้ฟังให้เกิดความตื่นตัว และสนใจในบทร้องที่ผู้ร้องจะสื่อสาร

๔.๓.๓ ปัจจัยด้านโอกาส

การร้องเพลงบอกบุญนี้จะร้องกันเพียงปีละ ๑ ครั้ง คือในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่โบราณ และเชื่อกันว่าเป็นช่วงเวลาอันมงคล พุทธศาสนิกชนจึงนิยมทำบุญกุศลในวันนี้ ดังความเชื่อเรื่องการทำบุญในวันสงกรานต์ดังปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นแถบจังหวัดจันทบุรีและตราดเรื่อง “ พระอานิสงสัมมหาสงกรานต์ ” ความปรากฏตอนหนึ่งว่า

“ ... ภควา สมเด็จพระศาสดาจารย์ตรัสเทศนาว่า ให้ท่านเข้าพระ
 วัสสา ออกพระวัสสา ตรุษ สารท วัดแปดค่า ๑๕ ค่า จะทำสักร้อยครั้ง

ผลานิสงส์ก็จะได้อยู่แล แต่ทว่าไม่เท่าไรในวันเพ็ญมหาสงกรานต์ครั้ง
หนึ่งนั้นหามิได้”^{๑๓๔}

จากพื้นฐานความเชื่อดังกล่าวทำให้คณะเพลงบอกบุญเลือกที่จะใช้โอกาส
ในช่วงเทศกาลสงกรานต์เรียบบอกบุญแทนโอกาสเดิม คือช่วงก่อนเข้าพรรษา เพราะเทศกาล
สงกรานต์ คือช่วงเวลาขึ้นปีใหม่เป็นมงคล ชาวบ้านมักจะเริ่มต้นกระทำสิ่งดี ๆ รวมทั้งนิยม
ทำบุญหรือทำดีในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งการเรียบร้องขอในช่วงเทศกาลสงกรานต์นี้ในอดีต
ยังเป็นการช่วยเตรียมความพร้อมในการจัดงานเทศน์มหาชาติซึ่งเป็นงานบุญใหญ่ของวัดด้วย
ดังนั้นคณะเพลงจึงเปลี่ยนโอกาสในการร้องมาเป็นเทศกาลสงกรานต์แทน โดยใช้โอกาสอันดีนี้
ในการบอกบุญ ดังจะเห็นได้ว่าผู้ร้องได้เน้นย้ำความสำคัญของวันสงกรานต์และกิจกรรมในวัน
สงกรานต์ว่านิยมทำบุญกัน การกล่าวเช่นนี้จะช่วยเน้นย้ำให้ผู้ฟังทำทาน และเพิ่มน้ำหนักใน
การตัดสินใจที่จะบริจาคทานด้วย

ตามประเพณีมีมา	แต่ครั้งปู่ย่าตายาย
เขากันสนุกสนาน	ท้ายวันสงกรานต์แล้วก็ปีใหม่
บ้างสร้างเป็นพระหล่อ	บ้างก่อเป็นพระทราย
ช่วยกันทำบุญตักบาตร	อุทิศให้ญาติที่ว่างวาย
บ้างมีจิตจำนงสร้างน้ำพระ	อาบน้ำชำระวรกาย
บ้างอาบน้ำให้คนแก่	คราวพ่อคราวแม่ปู่ย่าตายาย

(เพลงขอทาน)

คตินิยมที่ชาวบ้านมักบอกบุญในช่วงเทศกาลสงกรานต์ สืบเนื่องมาจากวัน
สงกรานต์ เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย การทำทานในช่วงวันปีใหม่จะทำให้ผู้ให้ชีวิตมีความสุข
ตลอดปี เป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้ทำบุญในเวลาเริ่มต้นศักราชใหม่ นอกจากนี้แล้วยังถือเป็น
วันหยุดของทั้งผู้บอกบุญและชาวบ้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากเทศกาลสงกรานต์นี้เป็นช่วงเวลา
ที่ชาวบ้านว่างเว้นจากกิจการทำนา และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันว่าจะไม่ทำงานใด ๆ กัน
เพราะเป็นวันสำหรับงานสนุกสนานรื่นเริงหากใครไม่ไปร้องรำทำเพลงเฉลิมฉลองงานสงกรานต์

^{๑๓๔} พระอนิสงส์มหาสงกรานต์ ฉบับวัดใหญ่พลีว ต.พลีว อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี . เอกสาร
โบราณจารย์ ฉบับสองชาติ – ลานดับ ๑ ผูก อักษรขอม ภาษาบาลี – ไทย แผนกเอกสารโบราณ หอสมุด
แห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี เลขที่ จบ.บ. ๓๑๔/๑ : ๑๓.

ก็จะถูกบรรดา เพื่อน ๆ ปรับเป็นเหล่า^{๑๓๖} ดังนั้นเมื่อว่างจึงมีเวลาที่จะชักชวนกันสำหรับการร้องเพลงบอกบุญออกเรียไรในหมู่บ้าน ซึ่งตรงกับที่พระยาอนุমানราชชน-ได้กล่าวถึงไว้ดังนี้ว่า

“ การเล่นนักชตฤกษ์สงกรานต์ในฤดูวสันต์ของอินเดีย พอดีมา
เหมาะเข้ากับความเป็นอยู่ของเราในสวนรวม ซึ่งมีอาชีพส่วนใหญ่เป็น
กสิกรรม ระยะตอนนี้ ประชาชนของเรากำลังว่างจากทำไร่ไถนา (ยกเว้น
ภาคป่าช้าได้) จึงถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันทำบุญใหญ่ แล้วเล่นสนุกกัน
เรียกว่า เล่นนักชตฤกษ์สงกรานต์สืบเป็นประเพณีมาเหมือนกัน
ทั้งหมดในประเทศไทย ”^{๑๓๗}

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาประเพณีที่ชาวบ้านใช้เป็นโอกาสในการร้องเพลงบอกบุญเพื่อเรียไรสิ่งของแล้วก็จะพบว่าประเพณีต่าง ๆ นั้นอยู่ในช่วงเวลาที่วัดขาดแคลนปัจจัยเทศกาลสงกรานต์ในเดือน ๕ ชาวบ้านออกร้องเพลงขอทานเรียไรสิ่งของเข้าวัดโดยใช้โอกาสปีใหม่ไทยที่คนส่วนใหญ่มักนิยมทำบุญทำทานเพื่อเป็นนิมิตหมายที่ดีในศักราชใหม่นั้น มาเป็นโอกาสในการเตรียมปัจจัยให้วัด เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีประเพณีเทศน์มหาชาติในราวปลายเดือน ๕ ต่อเดือน ๖ เพราะถือกันว่างานเทศน์มหาชาติเป็นงานใหญ่ นับเป็นงานประจำปีของวัดรวมทั้งเป็นหน้าเป็นตาของชุมชนด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมการแต่เนิ่น ๆ^{๑๓๘} จึงเป็นไปได้ว่าการบอกบุญเรียไรในเทศกาลสงกรานต์ของชาวจังหวัดตราด จะเป็นเสบียงกรังสำหรับงานเทศน์มหาชาติซึ่งถือกันว่าเป็นบุญใหญ่ ดังจะเห็นได้จากเนื้อเพลงตอนหนึ่งของเพลงบอกบุญ (เพลงขอทาน) ว่าต้องการของแห้ง หรือ เงิน ซึ่งอาจเตรียมเพื่อเป็นเสบียงกรังดังที่กล่าวข้างต้น ดังนี้

“ ลูกมานั่งยองยองมองขึ้นเรือน เปรียบเหมือนคำเตือนบอกขอทาน
นายนานลูกมาที่ปีลูกมาหน ขอเชิญแม่สร้างกุศลริบอุตุสำหรับ
น้ำอ้อยน้ำตาลข้าวสารฟักแฟง ของสดของแห้งลูกก็ไม่ว่า
ของสดสดนะมันหมดเร็วหน่อย น้ำตาลน้ำอ้อยอยู่ได้ช้า

^{๑๓๖} นางเสย สุนทร อายุ ๖๔ ปี ต.หนองคันทรอง อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๖

^{๑๓๗} พระยาอนุমানราชชน , เรื่อง ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ตรีษ-สารท , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , ๒๕๓๒) หน้า ๗.

^{๑๓๘} นายสมบัติ ผากำเนิด อายุ ๖๔ ปี ต.หนองคันทรอง อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๖

ขอเชิญคุณแม่รีบจัด ก็ธนบัตรในหีบ ก็ใบละห้าใบละสิบ รีบศรัทธา
ก็ให้ลูกแล้วลูกแก้วจะจัดเข้ายังวัดวา ศรัทธาเถิดแม่ใจ เอ๋ย ... บุญ ^{๓๓๙}

(เพลงขอทาน)

เพลงบอกบุญ จังหวัดตราด โดยเฉพาะเพลงขอทานและเพลงเดินบวชข้าวสาร อาจนับเป็นมหรสพสำคัญ สำหรับสร้างความรื่นเริงใจในช่วงเวลาอันเป็นมงคล คือวันสงกรานต์ ทั้งนี้ชาวบ้านหาได้สนใจว่าเป็นเพลงของพวกกวีพิกที่ไร้เกียรติ ในทางตรงกันข้าม ชาวบ้านกลับมองว่า คณะเพลงบอกบุญยังเป็นเครื่องมือสร้างความบันเทิงใจให้ถึงที่บ้าน เพราะเพลงขอทานเป็นเพลงที่สนุกสนาน จังหวะและคำพาให้เร้าใจรื่นเริงไปตามเพลง ซึ่งทำให้ทั้งผู้ฟังและผู้ร้องผ่อนคลายอารมณ์ไปพร้อม ๆ กันด้วย

นอกจากนี้เทศกาลสงกรานต์ยังเป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันว่าจะไม่ทำงานใด ๆ กัน เพราะเป็นวันสำหรับงานสนุกสนานรื่นเริงหากใครไม่ไปร้องรำทำเพลงเฉลิมฉลองงานสงกรานต์ก็จะถูกบรรดาเพื่อน ๆ ปรบเป็นเหล่า ^{๓๔๐} ดังนั้นเมื่อชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนาทั้งปวงก็จะทำให้เกิดความปลอดโปร่ง ผ่องใสในจิตใจ ใฝ่ในการบุญกุศลมากกว่าในยามที่จะต้องพะวงกับการประกอบกิจการงาน โอกาสเช่นนี้จะช่วยโน้มน้าวใจได้ดีอีกทางหนึ่ง รวมทั้งการที่รัฐบาลประกาศให้วันที่ ๑๒ - ๑๔ เมษายน ของทุกปี เป็นวันหยุดเนื่องในเทศกาลสงกรานต์ ทำให้มีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน ดังนั้นจึงทำให้ชาวจังหวัดตราดที่ไปทำมาหากิน หรือไปศึกษาต่อที่อื่น ได้กลับมารดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ที่จังหวัดตราด ประกอบกับจังหวัดตราดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวอาศัยโอกาสนี้ในการเดินทางมาพักผ่อนและร่วมเทศกาลสงกรานต์ในจังหวัดตราด ทำให้เทศกาลสงกรานต์นี้มีคนมาชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก คณะเพลงบอกบุญจึงได้อาศัยช่วงเวลานี้ในการร้องเพลงบอกบุญที่ตัวเมืองจังหวัดตราด อันเป็นสถานที่ที่จัดงานเทศกาลสงกรานต์ของจังหวัดตราด ซึ่งพบว่าการเล่นหรือการร้องเพลงในช่วงเวลาดังกล่าวได้รับการบริจาคเงินเป็นจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้เพราะมีคนจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีฐานะทางการเงินดี ดังนั้นการใช้โอกาสที่มีคนมาชุมนุมกันเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังบริจาคเงิน ทำให้ได้รับการบริจาคเป็นจำนวนมาก

^{๓๓๙} นางออน สุขัง อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๔ ต. ท่ากุ่ม อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๕.

^{๓๔๐} นางเสย สุเนตร อายุ ๖๔ ปี ต. หนองคันทรอ อ.เมือง จ. ตราด สัมภาษณ์ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๖

๔.๔ การพิจารณาผลจากการโน้มน้าวใจ

การพิจารณาผลการโน้มน้าวใจจากพิจารณาจากการบริจาทานของผู้ฟัง และปฏิกิริยาของผู้ฟัง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง เพราะแสดงให้เห็นว่าผู้ฟังยินยอมพร้อมใจบริจาคหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำแนกการพิจารณาผลของการโน้มน้าวใจดังนี้คือ

๔.๔.๑ การพิจารณาจากยอดเงินบริจาทาน

โดยส่วนใหญ่แล้วในการบอกบุญของคณะเพลงบอกบุญนั้น หากเรียไรกับใครแล้วก็มักจะได้รับการบริจาคทุกครั้งไป เว้นแต่คนที่ไม่ใช่พุทธศาสนิกชน อย่างไรก็ตามในการบอกบุญแต่ละครั้งนั้น แต่ละคณะก็จะมียอดเงินที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนวันที่ออกเรียไร และสถานที่ที่ออกไปเรียไร จากการสอบถามยอดบริจาคของคณะเพลงบอกบุญแต่ละคณะพบว่าแต่ละคณะจะมียอดบริจาค ดังนี้^{๑๑๑}

ตาราง ๑ แสดงยอดเงินบริจาคของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราด

ชื่อคณะ	จำนวนวันที่บอกบุญ	สถานที่บอกบุญ		รายได้ปี พ.ศ. ๒๕๕๖	รายได้ปี พ.ศ. ๒๕๕๗
		ในหมู่บ้าน	นอกหมู่บ้าน		
คณะวัดท่าพริก ^{๑๑๒}	๕	✓	✓	๕๐,๐๐๐	๕๕,๐๐๐
คณะวัดสุวรรณภักดี ^{๑๑๓}	๓	✓	✓	๘,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
คณะวัดบางปรือ ^{๑๑๔}	๑	✓	-	๔,๐๐๐	๔,๐๐๐
คณะวัดท่าโสม ^{๑๑๕}	๑	✓	-	๓,๐๐๐	๔,๓๐๐

^{๑๑๑} ยอดเงินบริจาค่นี้เป็นยอดเงินโดยประมาณ เนื่องจากวิทยากรไม่สามารถจำตัวเลขโดยละเอียดได้ ทั้งนี้จะแสดงเฉพาะคณะเพลงที่ออกเรียไรในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เท่านั้น

^{๑๑๒} นางน้อยหน้า อภิบาลศรี อายุ ๗๓ ปี หมู่ ๒ ต.ท่าพริก อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖.

^{๑๑๓} นางออน สุขัง อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๔ ต. ท่ากุ่ม อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๖.

^{๑๑๔} นางแจ้ว แสนสวัสดิ์ อายุ ๕๕ ปี บ้านท่าประดู่ ต. วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๖

^{๑๑๕} นางวิมล (ป้าตัว) เพชรรัตติ อายุ ๕๕ ปี ต. ท่าโสม อ.เขาสมิง อ.เมือง จ.ตราด สัมภาษณ์ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

ยอดเงินบริจาคในตารางดังแสดงข้างต้นแสดงถึงผลสำเร็จในการโน้มน้าวใจของ คณะเพลงบอกบุญได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าศาสนสถาน รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ของ วัดบางส่วนนั้น ต่างก็จัดสร้างและจัดซื้อมาจากเงินบริจาคของคณะเพลงบอกบุญ ที่ถวายให้แก่ วัดเรื่อยมานั่นเอง

๔.๔.๒ การพิจารณาจากปฏิกริยาของผู้ฟัง

นอกจากการบริจาคทานของผู้ฟังแล้ว ปฏิกริยาของผู้ฟังก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถ แสดงผลของการโน้มน้าวใจได้เช่นกัน ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มผู้ฟังของคณะเพลงบอกบุญจังหวัดตราด นั้น ส่วนใหญ่จะให้การต้อนรับคณะเพลงบอกบุญอย่างอบอุ่น ด้วยอาหารและเครื่องดื่ม และยิ้ม แย้มแจ่มใสทักทาย สอบถามถึงความเหน็ดเหนื่อยของผู้ร้อง บางรายก็ออกมาร้องและเต้นรำ กับคณะเพลงบอกบุญด้วยก็มี และในบางรายเมื่อบริจาคทานกับคณะเพลงบอกบุญแล้ว ออกมา ช่วยเดินบอกบุญกับคณะเพลงบอกบุญก็มี สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่าการโน้มน้าวใจนั้น ประสบความสำเร็จ

กลวิธีโน้มน้าวใจในเพลงบอกบุญจังหวัดตราดดังประมวลมาข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา ตลอดจนความประณีตของชาวบ้านในการคิดสร้างสรรค์เพลงบอกบุญ สำหรับใช้ในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร กลวิธีดังกล่าวจึงทำให้เพลง ฟันบ้านที่ดูเรียบง่าย กลับโดดเด่นและมีเสน่ห์น่าสนใจมากยิ่งขึ้นด้วย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย